

Šiame numery

Poetas ieško pagalbos
Tomui Venclovai.
Mūsų literatūros veteranui
Juozei Švaistui 85 metai amžiaus.
Motiejus Valančius po 100 metų.
Filmas "Sala", skirtas
Los Angeles lietuvių kolonijai.
Danquolės Sadūnaitės
eilėraščiai.
Daumanto Čibo apybraiža
"Vieni du tarp ryklių".
Baltiškų temų konferencija.

NUO KETURIŲ VĖJŲ IKI SODININKO RAMYBĖS

Mūsų literatūros veteranui
Juozei Švaistui 85 metai

BRONYS RAILA

W. Somerset Maughamas, sulaukęs labai gilių senatvės, kartą pasakojo savo draugui Garsonui Kaninui apie ilgo amžiaus neigiamybą: "Juo ilgiau tu gyveni, tuo daugiau galimybių suklysti, susierzinti, susikivirinti, įžeidinėti ir būti įžeidžiamam... Bet kas dar blogiau, tai — atsiminimų našta".

fiko pakranės Santa Monikoje, paskui ją pakeitęs kita sodyba vakarinėje Los Angeles dalyje (1626 Carmelina Ave., West Los Angeles, Calif. 90025).

Idomu šia proga prisiminti, kad amžiumi vyriausias mūsų rašytojas, savo raštų forma toks nuo saikus ir ramus, galėtum sakyti tikras realistinės prozos konservatorius, Nepriklausomybės pradžioje į mūsų naujosios literatūros vagą įsijungė, kaip triukšmingas revoliucininkas ir maištingas keturvėjininkas, tada žinomos Kazimiero Binkio modernistų grupės dalyvis. Pirmajame Keturių Vėjų žurnalo numeryje jis paskelbė straipsnį apie "Kalbos kultūrą", kur tarp kitko drąsiai rėžė tada naujas ir labai "futuristiškas" teorijas. Pavyzdžiui, taip rašydamas:

"Pakanka graužti seną kaulą: — Mūsų kalba graži, turtinga. Mes konkrečiai kalbos vystimusi susirūpinę sakome: — Ne! Kalba ne dievaitis, kuriam garbę reikia smilkyti. Kalba — mūsų darbo medžiaga..."

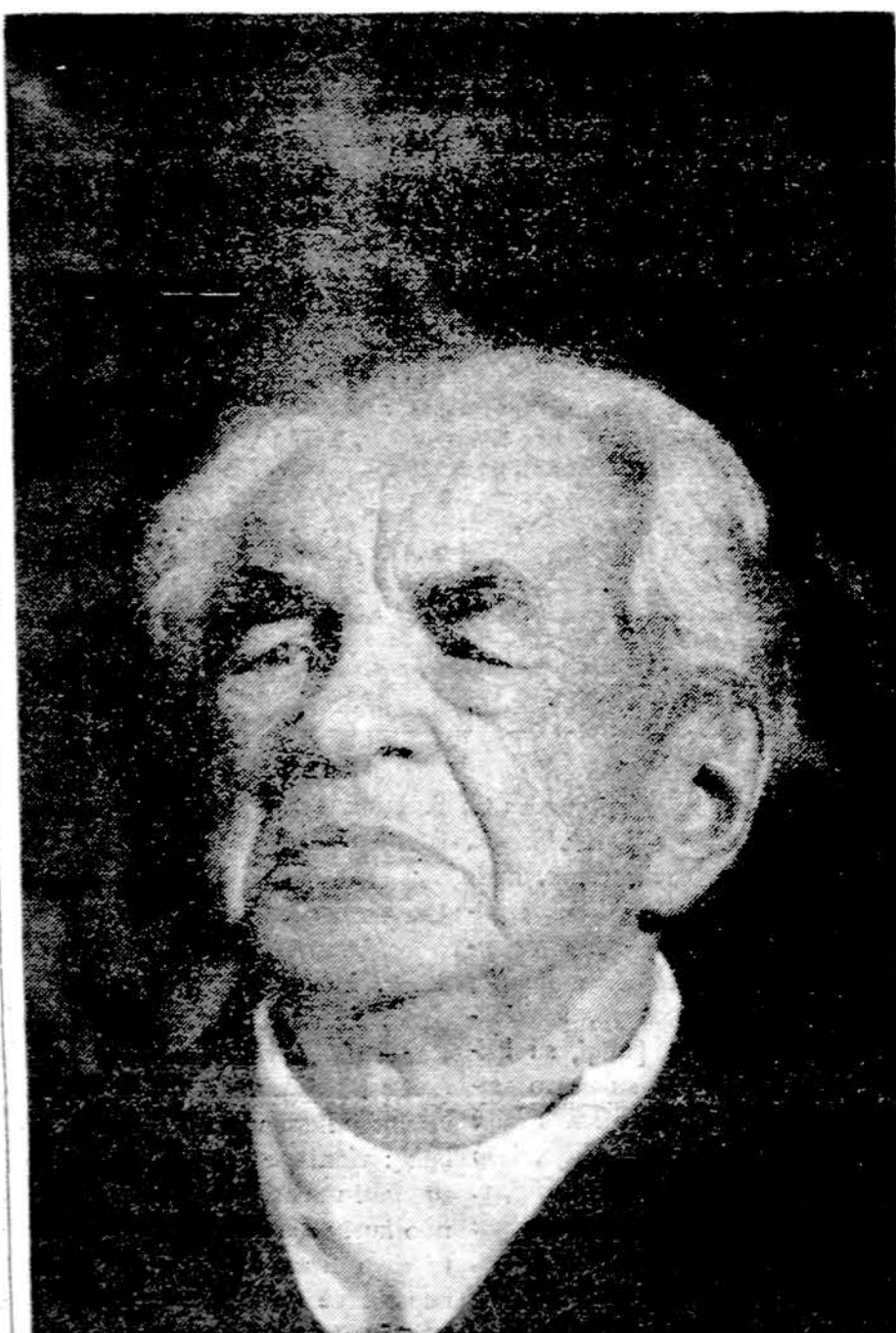
O šitokio binkiška maištingo rašinio pabaigoje dar pridėjo:

"Ne žodžių magija", bet vidujinis mechanizmas magina futuristus. Dėl to tat futuristų žodis — kultūros žodis. Nesvarbu, kad jie griaua tradiciją. Kultūra tai ne vien tik pilkų tradicijų granatinė. Kultūra organizuoja, todėl ji reikalauja sugriauti, kas sena. Ji statoma prieštaravimais..." (Keturi Vėjai, I nr., 50-53 psl., 1924 m.).

Maištininko apsiminimas

Kadangi po trejų metų, savo vaikystės pabaigoje, ir aš turėjau laimės įsiterpti ton pačion binkiškon keturvėjininkų brolijon ir tuo laiku irgi buvau labai susirūpinęs kiek galint daugiau "sugriauti, kas sena", tai šiandien su dideliu malonumu ir šypsena švelniai prisimenu šias labai pikantiškas ir revoliucingas anuometinio kapitono Juozo Švaisto deklaracijas.

Būdinga, kad tokie ikonoklastiški maištingumo ir bravūros bruožai Švaisto charakteryje

Juozas Švaistas — susirūpinęs, bet vis ryžtingai žvelgia ateitin...

neišnyko ir ligi dabar. Privatai gyvenime, socialiniuose ir asmeniškose santykiuose jis išliko visada itin tiesmukas, status, tarpais net šiurkštoka, drąsiai nesiskaitęs su gražiais konvencionalumais ar pasaldytom, įmantriai frizuotom manierom — toks vis lyg užsimojęs maištauti, priešin-tis, baupti prieš plauką, be didelio pasigailejimo griauti vieną ar kitą "pasenusią tradiciją" ir prieš-taravimais statyti "naują kultūrą".

Todėl galėtumėm stebėtis, kodėl nuo tokių maištingų filologinių užmojų jis gana greit atsis-traukė savo literatūrinės kūrybos plotmėje. Išskyrus nebeant pirmosios knygos apsakymus, sukėlusius jo karinių viršininkų gėdą nepasitenkinimą — ir ne dėl formos, kiek dėl truputį laisvesnio turinio, — Švaistas visą laiką vaizdavo lietuviškąjį gyvenimą ir žmones be jokių keturvėjiškų žaizdaravimų, labai ramiai ir saikiai (sakyčiau, net per lygiai, per ramiai, tad kai kada nuobodokai).

Lietuvių literatūros veteranas Juozas Švaistas (85 m.) su žmona Aleksandra (78 m.).

Dostojevskio romano "Nusikaltimas ir bausmė" vertimas (1924) ir monografija "L. A. Jucevičiaus asmuo ir reikšmė" (1930) — diplominis darbas, baigiant literatūros studijas V. D. Universitete, Kaune.

Papildomi aplankai

Persikėlus Kalifornijon, ilgą laiką Švaisto ir jo žmonos nuotaiškos, sveikata, darbingumas ryškiai pasitaisė, pagerėjo, tartum namie, jiedu taip pat buvo smagūs svečiai įvairiuose renginiuose, kultūrinuose pobūviuose ar privačiai pas naujus bičiulius. Deja, per kelis pastaruosius metus rašytoją ėmė varginti plaučių negalavimai, dėl ko norom nenorom reikėjo dėti pastangas atsisakyti 65 metus praktikuotų malonių rūkymo ir kitokių nuodėmingų įpročių, kas, aišku, jam itin sunkiai sekėsi. Gi šių metų sąvartoje juos abu su žmona vienu metu dar buvo sugriebusios aštrios influencijos žnyplės.

Jau pradėjusį sveikti, sausio viduryje aplankiau kolegą keturvėjininką ir stebėjau dabar ne lietuvišką, bet Pacifiko vėjų ir pietų saulės vis daugiau skulptūriškai "inkrustuojamą" veidą, beveik prašančią dailininko teptuko ar skulptoriaus kalto. Vėl įsišnekam apie raštų reikalus, kaip ir per kitus ankstyvesnius susitikimus. Bet kai amžius gilėja ir ligos barškinasi už durų — suprantama, šneka savaime ima sukintis apie archyvus, apie tai, kas bus palikta, kur saugiau ir vertingiau užsienio rašytojų padėti savo rank-raščius, užrašus, laiškus ar kitokią susikaupusią medžiagą kultūros istorijai.

Ir šiaip ir kitaip svarstom, bet tikro atsakymo vis nerandam. Tiesiog nieko gero neišmatom ir aplamai nežinom, kas reikėtų daryti.

Tai mane paskatina pasitelrauti rašytoją apie jo paties turimą "archyvą". Kas nauja rank-raščiuose ar ir šiaip kas įdomesnio? Tada Juozas mudviejų bendrai peržiūrėti guviai patiesia ant stalo pusėtinai rūpestingai apdoro-tus įvairios rašto medžiagos ap-lankus. Kad nepasimirštu, savo ir kitų kolegų rašytojų informacijai čia pat sudariau tokią jų sąrašą: —

1. Šilkinė suknelė (1927),
2. Naujan gyvenimas (1928),
3. Meilės vardu (1937),
4. Rašau sau (1947),
5. Siela lagamine (1948),
6. Paskutinį kartą tavęs klausiu (1948),
7. Aukso kirvis (1952),
8. Petras Širvoka, apysaka pasakų motyvais (1952),
9. Eldorado (1953),
10. Knygnešių pėdsakais, romanas (1953),
11. Trys žodžiai, arba gyvenimo magija (1958),
12. Jo sužadėtinė, Draugo premijuotas kudirkinis romanas (1959),
13. Žiobriai plaukia, romanas (1962),
14. Dangus debesyse, atsiminimai (1967, LRD premija),
15. Saunus penketukas, premijuota apysaka jaunimui (1969),
16. Karnavalo aikštėje, novelės (1972).

Dar Lietuvoje buvo išleistas F.

1. Romanas "Zali beržai linko" apie modernųjį "žvėryną" karo metu Europoje, ypač vokiečių laukotarpio, vėliau apie lietuvių kareivį Prancūzijos užsieniečių legione ir karinės rezistencijos pradžią Lietuvoje. Anot autoriaus žodžių, tai "beveik baigtas rank-raštis", tik dar reikėtų ranka kitą pavaduoti ir mašinėle perrašyti.
2. "Atsikeršijus Šėtonas" — pradėtas rašyti romanas, kuriame buvo surinkta daug rašytojo mėgiamos medžiagos... lietuviškų vėlinių temomis.
3. Dienoraštinio pobūdžio užrašai iš 1946-73 metų laikotarpio.
4. "Gyvenimas šaukia" — 7 paveikslų dramatis veikalas, 1965 m. rež. J. Kaributo statytas Los Angeles lietuviams.
5. Kritikos ir publicistinių rašinių — rankraščių bei iškarpu aplankas.
6. Specialus aplankas rašinių ir pastabų karinėm temom.
7. Įvairių literatūrinių užrašų ir apsakymų rinkinėlis.
8. Aplankas su užrašu "Atsi-

(Nukelta 5 pusl.)

Kertinė paraštė

POETAS KREIPIASI Į AMERIKIEČIUS. IEŠKODAMAS PAGALBOS TOMUI VENCLOVAI

Žymusis rusų poetas Josifas Brodskis, prieš keletą metų išvykęs į Ameriką ir dėstantis Michigano universitete, kreipėsi į amerikiečių inteligentiją, prašydamas padėti Tomui Venclovai. Spausdiname jo atviro laiško žurnalo New York Review of Books redakcijai vertimą.

Štai dar vienas laiškas jūsų dėmesiui apie žmogų, kurio gyvenimas gresia pavojus. To pavojaus versmė yra gerai žinomi initialai — KGB. Blogis skiriasi nuo dievų tuo, kad jis mėgsta sutrumpinimus. Prisdengdamas initialais, Blogis igauna normalės išvaizdą ir beveik išgyja teisę egzistuoti. Keista, bet kada Blogis susitrumpina savo vardą, mes mažiau linkstame prieš jį kovoti ir kartais net palaikome jį lėktuvų linija ar televizijos stotimi. Kaip ten bebūtų, tokių sutrumpinimų dėka, Blogio sąvoka mūsų sąmonėje gerokai supaprastėja.

Initialai KGB rusų kalboje reiškia Valstybinio Saugumo Komitetą. Kadangi anglų kalboje šių initialų raidės yra skirtingos, juos būtų tiksliausia versti kaip sušaudymą, darbo stovyklą ar psichiatrinę ligoninę. Vienas iš tų dalykų gresia ir Tomui Venclovai, kuriam paremti aš ir rašau šį laišką.

Tomas Venclova yra lietuvis, kas dar labiau pablogina jo padėtį, nes labai nedaug amerikiečių susivokia kur tos Lietuvos esama. Užuot varginės sus jo geografijos ar istorijos pamokomis, aš tenoriu pabrėžti, kad Tomas Venclova yra iškilusias poetas, gyvenantis toje imperijoje, kurioje Lietuva užima mažos provincijos vietą. Aš drįstu taip aukštai vertinti jo kūrybą, nes šiame žemės pusrutulyje aš esu, gal būt, geriausiai susipažinęs su jo poezija, kadangi aš ją verčiau į rusų kalbą. Jo kūriniai taip pat buvo

išversti į lenkų, vokiečių ir prancūzų kalbas. Savo semiotinių darbų dėka jis taip pat labai gerai žinomas Europos lingvistų tarpe; pernai jis buvo pakviestas metus dėstyti Berkeley universitete, bet negavo vizos.

Tomas Venclova pirmasis išvertė į lietuvių kalbą Elioto, Audeno, Frosto, Yeatso, Poundo ir kitų kūrinius. Jis taip pat yra išvertęs anglų metafizinius poetus. Nenustebkit dėl šių vardų gausybės — mažų tautų literatūroje vienam žmogui paprastai tenka devyni amatai. Be to, ilgą metų eilę vertimai buvo Tomui Venclovai pagrindiniu pragyvenimo šaltiniu.

1975 m. gegužės 11 dieną Tomas Venclova paprašė Lietuvos Komunistų partijos centrinio komiteto, kad jam būtų leista išvykti iš savo tėvynės. Nuo to laiko jį gaubia tyla. Atsižvelgiant į čia minėtus įvykius, jo likimas kelia susirūpinimo. Aš skatinu visus, skaitysiančius šį laišką, padėti Tomui Venclovai gauti leidimą išvykti iš Tarybų Sąjungos. Siųskite laiškus, telegramas, ir kt.:

1. Anatolijui Dobrininui, TSRS Ambasadoriui Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Washingtone;
2. Lietuvos Komunistų partijos centriniam komitetui Vilniuje;
3. Saviesiems kongreso atstovams;
4. Lietuvos Rašytojų sąjungai Vilniuje.

(Nukelta 2 pl.)

Šiuo metu vyriausias amžiumi Lietuvių rašytojų draugijos narys išvičioje, rodos, bus Juozas Švaistas (Balkūnas). Gimęs 1891 m. kovo 18 dieną Rokiškyje, šį kovo mėnesį rašytojas sulaukia 85 metų. Grožinės literatūros bandymais pradėjęs rodytis lietuviškoje spaudoje prieš Pirmąjį pasaulinį karą (1912 m.), taigi tuomet, kai daugelis dabartinių mūsų rašytojų dar nebuvo gimę, Juozas Švaistas šiandien laimingai tapo lietuvių literatūros veteranu. Šis titulas jam tuo labiau užpelnytas, nes tik retas kas iš gyvųjų ar ir anksčiau gyvenusių mūsų rašytojų literatūros darbai nenutrūkstamai yra galėję skirti tokį ilgą laikotarpį — net šešiasdeimt su viršum metų.

Vingiuoti veterano keliai

Tiesą, jo gyvenimo kelionėse būta kai kurių nutrūkimų, ir literatūra buvo tik nuolatinė Juozas Švaisto meilė, bet ne vienintelis amatas ar pragyvenimo šaltinis.

Dar carinės Rusijos laikais, baigęs Panevėžio mokytojų seminariją, jis trumpai mokytojavo Stalčinuose, o Pirmajam pasauliniam karui kilus, buvo mobilizuotas, įgirstas rusų karo mokyklon ir po metų, kaip karininkas, išsiųstas į mūšio lauką prieš austrus. Tačiau, atsisakius nepriklausomai Lietuva, jis skubiai per vargus grįžo į gimtinę, tuojau stojo talkon organizuoti ir vadovauti gyventojų apsaugai, po ko netrukus perėjo kariuomenės tarnybon. Čia įvairiose pareigose išbuvo veik per visą nepriklausomos Lietuvos laikotarpį, 1939 m. pasitraukdamas atsargon pulkininko leit. laipsniu. Bet ir jo karinė tarnyba, kaip karinės spaudos redaktorius, karo mokyklos lektorius, kariuomenės švietimo skyriaus bendradarbis ir pan. vis labiau rįšosi su plunksna, negu su kardu.

Nacių okupacijos laikais Švaistas taip pat nepasislaino nuo įvairių spaudos ir švietimo srities pareigų. Tik 1944 metais pasitraukdamas į Vokietiją ir 1949 metais persikėles Amerikon (Chicago), rašytojas turėjo pelnytis duoną kitokiais darbais, tačiau dar daugiau nei kitais savo gyvenimo tarpsniais laisvalaikį skirdamas grožinės literatūros kūrybai. Išėjęs pensijon, vėliau su žmona Aleksandra (dantų gydytoja) persikėlė į saulėtesnę Kaliforniją, pradžioje prie pat Paci-

ŽVELGIANT Į MOTIEJŲ VALANČIŲ PO ŠIMTO METŲ

VINCAS MACIŪNAS

(Tęsinys iš praėjusio šetadienio.)

Tuo laiku kukliai darbavosi mažai kam teiginas Daukantas, kurio vardas „Aušros“ laikais netgi nusielsbė Valančių. Mat, Daukantas kūrė didingą Lietuvos viziją, kuri uždegė vėlesnius tautinio atgimimo veikėjus, pagaliau aiškiai (kaip ir Daukantas) supratusių ir karši skelbusių: jei esi lietuvis, tai negali drauge būti dar ir lenkas ar kuris nors kitas, o tai toli gražu ne visiems buvo taip aišku; nei ir tokiame A. Baranaukui. Ir dėl Valančių lietuviškumo samprotos buvo kadaise iškili polemika tarp J. Stakausko ir V. Biržiškos. Pastarasis pabrėžė reikala Valančių vertinti pagal anų meto gyvenimo sąlygas, nes „jis buvo grynas realistas ir niekada nemėgino būti kokių ateities pranašų ir įspėti mūsų tautos ateities kelią“ (Valanč. biogr. bruožai, p. 6). Nesileisdamį į platesnį tos išsamios ir įdomios polemikos nagrinėjimą, pacituosime tik kitą Valančiaus tyrinėtoją, A. Alekno, lyg ir kompromisingą nuomonę: „Daukantas visą savo amžių buvo aiškus patriotas. Bet jis buvo daugiau idealistas, teoretikas, svajotojas ir praktikoje nedaug ką tegalėjo padaryti. Vyskupas Valančius turėjo daugiausia energijos; jis buvo visuomenės veikėjas. Tačiau jo politinė tautinė ideologija ne taip aiški kaip Simono Daukanto“ (A. Alekna, Katalikų bažnyčia Lietuvoje, 1936, p. 141). Idomu, kad J. Stakauskas, rengdamas šį pomirtinį veikalą leidimą spaudai, toje vietoje nepridėjo kokios nors savo redakcinės pastabos.

Tam tikros šviesos į šį klausimą metą vieną būdingas Valančiaus biografijos faktas. J. Mikalojaus Akelaitis (1856. IX. 25) ir savo buvusio Kražių mokinio, o tada Kazanės gimnazijos mokytojo (vėliau universiteto profesoriaus) Andriaus Ugeniskio (1858. II. 28) lietuviškus laiškus (beje, abu jie rašė Valančiui pirmą kartą) Valančius nedelsdamas atsakė, mielai nusiuntė jų kalbiniams tyrinėjimams reikalingų lietuviškų knygų ir patarimų nepašykojė, bet abiem atsakė lenkiškai, ir jų tolimesnis susirašėjimas buvo jau lenkiškas. Net ir po to, kai savo ketvirtame laiške (1859. X. 1) Ugeniskis įsakymu prašė Valančių (kurį 1859. V. 11 laiške pagarbinau vadino „mūsų gimtosios kalbos mylėtoju ir atgaivintoju“) leisti susirašinėti lietuviškai: „drįsytų prašyti Tamstą, kad man teiktumėte leisti toliau rašyti Tamstai laiškus lietuviškai; taip pat drįsytų prašyti Tamstą, kad man teiktumėte kada nors man parašyti lietuviškai, duodamas man patarimų ir persegėjimų dabartiname mano filologiniame darbe; tai man suteiktų neįpasakytą malonumą, o taip pat ir naudos, nes be abejo joms ar žodį koki sugautu, ar išsireikščiau ir rašyba, tiksliausiai piešančius mūsų kalbos reikšmę ir garsumą... atvirai prisipažinsiu, kad nuo savo vaikystės niekada nejutau draugiškų jausmų nei lenkam nei jų kalbai, ir todėl pirmą kartą rašiau Tamstai lietuviškai, kaip mokėjau; tačiau gavęs atsakymą lenkiškai, jau nebeldžiau daugiau rašyti“ (V. Maciūnas, „Andrius Ugeniskis“, Židinys, 1936, Nr. 5-6, p. 522).

Kažkaip savaime ateina mintin A. Baranaukas, kuris, sulaukęs „Aušros“ ir nepalankiai nusiteikęs naujam tautiniam sąjūdžiui, lietuviškai prakalbintas Seini klieriko, demonstratyviai atsakinėjo lenkiškai, netgi papykęs. Valančius nepykė. Ne toks jau buvo jo būdas. Nebent atlaidžiai, gal kiek ir ironiškai, šyptelejo. Šviesuomenės tarpusavio santykiuose lietuvių kalba tada dar nebuvo įprasta. Ir, tur būt, retai kas, kaip pvz. Daukantas (vėl tas Daukantas!) su kun. Ig. Vaišvila,

Lietuvos bažnytinės provincijos vyskupas nepriklausomai, bė metas. Sėdi iš kairės į dešinę: Vilkauskio vyskupas A. Karosas, Kauno arkivyskupas J. Skvireckas, Telšių vyskupas J. Stangailis. Stovi iš kairės į dešinę: Panevėžio vyskupas K. Paltorokas ir Kaščiadorių vyskupas J. Kukta. Lietuvos bažnytinės provincijos 50 metų sukakties minėjimas Jaunimo centre, Chicagoje, įvykis rytoj (kovo 14 d.) 12 val. Jėzuitų koplyčioje koncelebruos šv. Misias atnašaus vysk. V. Brizgys, kun. dr. V. Rimšelis, MIC ir kun. dr. L. Urbonas. Pamokslą sakys kun. I. Urbonas. Solo giedos J. Vaznelis, vargonuos M. Motekaitis. Akademine dalis po pamokslų bus Jaunimo centro didžiojo salės. Čia paskaita skaitys kun. dr. V. Rimšelis MIC. Meninėje programoje gros kamerinis trio: smuikininkas P. Matukas, violončelistas W. Cernota ir pianistas M. Motekaitis. Visuomenė kviečiama mūšime dalyvauti. Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Centro valdyba ir Jaunimo žygio už tikėjimo laisvę vadovai yra išleidę aplinkraščius, raginančius visas lietuvių kolonijas surengti suaktyvintus minėjimus, nes faktas reikšmingas ne vien tik religiniu, bet ir tautiniu atžvilgiu lietuvių tautos istoriniame kelyje.

kaip šis liudijo, kalbėjosi visados tik lietuviškai (Medega Dauk. biogr., p. 12). Jakštas-Dambrauskas, kuris juk buvo iš vyresniųjų kunigų priklausančs pasakojimų apie Valančių, rašė, kad Valančius lietuvių kalbą „mielai vartojo, šnekėdamas su kalmiečiais [taigi, su kalmiečiais], taip pat su savo seimės motina, kurią prie savęs laikė ir kuri kitos kalbos nemokėjo, kaip tik lietuviškai“ (Užgesę žiburiai, p. 209). Panašiai tvirtino ir Tumas: „Valančius buvo tradicijos žmogus, pats išauklėtas lenkiškose mokyklose. Savo reikalui jis tik gyvas būdamas vartojo lenkų kalbą taip pat privatinėje korespondencijoje su kunigais“ (M. Valanči. Maskoliams katalikams persikiojant, p. 119). Būdinga, kad savo dienoraštinėms pastaboms (taigi, anot Tumo, „savo reikalui“) jis naudojosi lenkų kalba, nors „Zemaičių vyskupystės“ autoriui juk nebūtų buvę sunku jas ir lietuviškai rašinėti.

Vincas Kudirka, prisimindamas savo tautinį susipratimą (ar net asivertimą), pasakojo, kad mintyse lenkiškai komediantu pavadinęs Basanavičių, kai tas, jų gimnazijon atsilankęs, kreipėsi į mokinius lietuviškai ir kėlė lietuvių kalbos grąžumą. „Po tam, ar į pusemetį gavau Nr. 1 Aušros Žiūrį, ant pirmutinio puslapio stovį Basanavičius. „Pranašas“, pamislįjau tada“ apie Basanavičių jau lietuviškai“ (V. Kudirka, Raštai, 1909, II, p. 213). Ir Daukantas, kuris savo laiku daugeliu tebuvo savotiškas keistuolis (atsseit komediantas), aušrininkams tapo jau pranašu, aušrininku dar prieš „Aušrą“.

Valančius nebuvo toks „pranašas“, o tik uolus ir našus darbininkas. Daukantas tautinio sąjūdžio dalyvius uždegė savo žodžiu ir vaizdais, betgi Valančius savo darbu lietuvių visuomenėje daug kuo ji pagrindė. Gal Daukantas taip ir būtų likęs neišgirstas, kaip be atgarsio nuskambėjo XVI amž. pabaigoje patriotiškojo Zemaičių kanauininko M. Daukšos karštas šauksmas už gimtąją kalbą, nes tada dar nebuvo tinkamo visuomeninio pagrindo. Taigi dabar pripažįstame tiek Daukanto, tiek ir Valančiaus nuopelnus, nei vieno nenužemindami, nei kito neperaukštindami, o tik pakartodami M. Akelaitio 1856. X. 15-27 laiško Valančiui entuziastiškus žodžius, kad jie abu (Daukantas ir Valančius) „tai Lietuvos žvaigždės“ (Tauta ir Žodis, III, p. 295).

6. Romantiko ir realisto žvilgsnis istorijon.

Žvelgdamas Lietuvos ateitin, Daukantas sėmėsi stiprybės iš paties, betarant Kudirkos himno žodžiais, kuriuose neabejotinai ataidi paties Daukanto minčių atgarsiai. Dar studentavimo Vilniuje laikais žavėjosi Daukantas: „Rymoti reik, veizinti į lietuvių ir žemaičių“ — tu laikų: vienai patys pagony, nuo višų pusų apsiastūsi krikščionimis, nuo kurių daugiaus ne per 300 metų savo liuosybę gynė ir niekai nepasidavė po tiek nuopolių ir nuteriojimų, noris nuo visos Europos kareivių kariaujamys, vienok niekuomet nepergailems. Aiškiai gal Lietuva ir Zemaičiai palyginti į aną uolą, vidury jūros esanti, ant kito rios nors siaut [šiaučia] įsiutusias vilnys, norėdamos aną pragare jūreikalui“ jis naudojosi lenkų kalba, nors „Zemaičių vyskupystės“ autoriui juk nebūtų buvę sunku jas ir lietuviškai rašinėti.

Visai kitokia nuotaka padvelkia Valančiaus pasakymas. Tiesa, ir Valančius buvo daugiau mažiau įsitraukęs anuo metu iškilusiu domėjimu istorija sąjūdini, betgi į jį žūrėjo be daukantinio entuziazmo, o su būdingu kiek pašaipiu valančiškiu humoru: „Mūsų gadyvės žmonės, tarsi pritrūkusys kuo bedžiaugtis, dideliai pamėgo senovės dalykuose. Ka išvydusys, mokytį vyrai už kito kito suniko rankioti jau sutrenėjusius senų dienų raštus, o ko norint dasekus, išsimanė rašyti naujas knygas ir visų visiemis žmonėms, it kaip lig šiolei nežinomo gaillinti [graudinti, jaudinti]. Lygia dalia ir aš elgdamos, perkračiau daug knygų, peržleberiojau nemažą supelėjusių ir sukandėjusių lakštų, pakolei sugrambiau daiktus, toį knigoj patalpintus“ (iš „Zemaičių vyskupystės“ pratarmės). Atseit, idomu ir gal naudinga patirti, kaip gyveno ir elgėsi seniau mūsų žmonės, bet ko gi čia dėl to besijaudinti ar karšiuotis!

Tos dvi ištraukos geriau negu kokie nors aiškinimai nušviečia pagrindinį Daukanto ir Valančiaus nuopelnus, nei vieno nenužemindami, nei kito neperaukštinami, o tik pakartodami M. Akelaitio 1856. X. 15-27 laiško Valančiui entuziastiškus žodžius, kad jie abu (Daukantas ir Valančius) „tai Lietuvos žvaigždės“ (Tauta ir Žodis, III, p. 295).

dingumu: „... liepsnos vilnims voliojusi, vilyčios totorių it sniegas dribo į pilis, o taranai, mūrus griudami, it perkūnijos grūmėjos, vienok niekas lietuvių, žemaičių, pagedonių [pagudėnų, prūsų genties] nenugandino“ (Darbai, p. 98); „... ant pirmojo susirėmimo šalių rugotinės vien abiem pusėm traskėjo, iš kalavijų ugnys lėkė, o vyrai kaip ažuolai virto, kraujo upelės varvėjo, kūnų žmonių ir žirgų sumuštų šūsnys iš tolo riegojo, vienok dar, sako, žinot negalėjo, katra katra šalis pergalės, vos-ne-vos eilės gudų gurti pradėjo“ (Darbai, p. 50).

Jei Daukantas vaizdavo senovės lietuvių kovas lyg kokių heroinės kovos karžygių susirėmimą, tai Valančius, kuriam tokių ar kitoks kūrų žmonių ir žirgų sumuštų šūsnys iš tolo riegojo, vienok dar, sako, žinot negalėjo, katra katra šalis pergalės, vos-ne-vos eilės gudų gurti pradėjo“ (Darbai, p. 50).

Dar vienas Daukanto ir Valančiaus stilius sugretinimo pavyzdys. Vadovėliuose ir chrestomatijose kaip būdingas Daukanto stilius pavyzdys nuolat cituojamas iš „Būdo“ senovės Lietuvos girių aprašymas, pilnas pakilių emocijų, prasidedas (kaip ir Baranaukso „Anykščių šilelis“) retorisku klausimu („Kas aprašys kalnėnų ir žemaičių senovės girias...“), poetišku mostu vaizduojąs kažkokią didingą, neapreiąmą girią, kuri „vienu lanku it jūra niūksio“, „į kurios tankmė ne vien gyvulys, bet ir žmogus negalėjo įlįsti“, nei saulės spindulys praskiverbt, nei lietaus lašas net didžiausių darganų metu įlįsti. Nepaprasta tai buvo girią, bet juk nepaprasti buvo ir anų senovės lietuvių skirtingumą. Daukanto kalba stipriai emociinė, banguojanti planais ir skambiais periodais, pilna romantiško žavėjimos senovės di-

ro vidurio. Saunus! Nėra pasaulyje jam lygios upės! Nagi, juk paprastai varna lengvai perskris skersai visą Dnieprą, ir dargi patenkintai kranksėdama. Betgi susižavėjusiam romantikui ir tikrovė kitokia.

Visa tai svetima ir net būtų nesuprantama blaiviam realistui Valančiui. Ir jis „Zemaičių vyskupystėje“ aprašo, kad Zemaičių kunigaiškystė būvusi užgulta „ankiais miškais ir traskanciomis giriomis“, kuriose „visusis daugybė visokio gyvio“ (čia pat ir išskaičiuoja 16 rūšių), „o užvis nemieruota galybė bičių“; tad žemaičiai dar XVIII amžiuje „turėję pakaktinai miškų, medės [miško] paukščių, duonos ir medaus“. Ir viskas! Tik keliolika eilučių prieš Daukanto kelis puslapius. Bet juk to ir pakanka, nes ko gi čia daugiažodžiauti, ar net tuščiažodžiauti. Tai ne gamta besizavinčio poeto, o praktiško gospodariaus žvilgsnis.

7. Skirtinga kalba

Daukantas ir Valančius studijavo Vilniuje tais laikais, kai S. Stanevičius „Slovės žemaičių“ žodžiais betarant, „tarp žemaičių vis atgijo garbė tėvų ir liežuvis“. Susirado būrelis daugiausia žemaičių, kurie puolės domėtis istorija, kėlė „tėvų garbė“, rūpinosi galvinti gimtąjį „liežuvi“ ir drauge su J. Plateriu tikėjosi, kad „kalba lietuviška jau jau kaip žolynas pavasarėje, žaliuoti iš naujo pradės“ (cit. Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai, III, 1962, p. 198), rašinėjo lietuviškai poeziją, sudarinėjo žodynus ir gramatikas, rengė spaudai lietuviškas knygeles. Nelengva tai buvo, nes lietuvių rašomoji kalba buvo apleista ir tiesiog užteršta svetimybėmis. S. Stanevičius (pratarmėje prie 1829 m. perspausdintos 1737 m. gramatikos) liūdnei konstatavo, kad „kalba lietuviška Zemaičiuose, o dar didžiaus Lietuvoje, taip nupuolė, jog nei jokiui puiui ir išmintingui raštu, nei gražia ir taiklia iškalba pasigirti negalime“. Net ir ne kažin kaip lietuviškai mokėjęs A. Klementas piktinosi, kad „Lenkiškais žodžiais žemaičiai prikašė“ / Ir taip jau tikrą kalbą suvisu sumaišė, o Valiūnas gyre žodyną rašiusį D. Poška, kad parodęs, „kur tikri mūsų žemės, o kur vogti žodžiai“. Griebtasi senųjų raštų, kuriuose anot S. Stanevičiaus, galima buvo „surasti jos pametus ir užmirštus žodžius“, o J. Plateris tikėjosi, kad tokie užmiršti, bet tikri lietuviški žodžiai, „keldamiesi kaip iš numirusių raštų, tuose teivėšės vyrų, pamažu sugrįš atgal į savo senąjį teivėšės gardą“. Suprato ir studentas Daukantas, kad lietuviai turi dailinti savo kalbą, „Idant išplėstų iš nasrų vis ryšančio laiko ir pastatytų šalių kalbą mokytį“ (Darbai, p. 3). Kitoj vietoj rašė: „Veizinti į bažnyčios raštus tos kalbos, rodosi ji esanti didžiai jursta svetima žodžiais, bet girdint dar šiandien lietuvių kalbant, gali matyti, jog taip yra čia ir darlinga, jog ją apgraudžius nuo svetimų žodžių, kiekvienas, kas tur protą ir mokslą, tas gali šiandien dar visą pasaulį aukso žodžiais toje kalboje aprašyti“ (Lietuvos istorija, I, 1893, p. 93). Tad jis rūpestingai ir „grandė“ visokias svetimybes, kad jo knygtelių kalba būtų kuo grynesnė.

Dalinosi tais rūpesčiais ir su Valančium. Štai 1846. IV. 5 laiške (Mūsų Senovės, Nr. 4-5, 1922, p. 785-790) džiaugėsi (Valančiaus) perspausdinta Sirvydo knyga (1845), nes ji būsianti pamokslininkams kalbos grynumo pavyzdžiu; ragina neuždelsti su Daukšos perspausdintu ir skelbti prenumeratą; primena kaip „lyginom kadaise pas mane [Petrapilyje] su mūsų šventuotoj Raštu“ 1701 m. Karaliaučiuje išleistą ir labai gryną kalbą, anot Daukanto, pasižymintį Naujajį Testamentą. Ne be reikalo tvirtino J. Račkauskis, kad tai Daukanto įtaką atsidarė Valančiaus kalboje visokie purizmai ir naujadarai. (bd.)

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

ir pasiūlyti visiems Amerikos gyventojams, kuriems rūpi pilietinės laisvės Rytų Europoje, kad jie įsteigtų ypatingą įstaigą. Kongreso ar Valstybės Departamento globoje, kuri rūpintųsi tokiomis dalykais. Šios įstaigos rūmuose, visa informacija apie areštus, kankinimus ir žmogžudystes turėtų būti kraunama iš kompiuterius — skaičiavimo mašinų, ir sugretinama su vardaistų asmenų ar organizacijų, kurios galėtų imtis akcijos arba plačiai pagarinti tokius apleistus. Mums

yra būtina centralizuoti mūsų pastangas šioje srityje, nes mes turime reikalo su valstybės išlaikomais profesionalais ir mums nevalia išsiblaškyti ir veikti mėgėjiškai. Amnesty International — Tarptautinės amnestijos organizacijos, neįturint visų jos gerų darbų, nepakanka — per vėlu iš pašalės ginti asmenį, kuris jau sėdi kalėjime. Mes turime būti veiksmingesni žymiai ankstyvesnėse stadijose. Gynėjai visad užrunka ilgiau už prokurorus, ir laikas nėra mūsų pusėje, kada ji nustato ir padalina valstybę.

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS

2858 West 63rd Street

AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR

GERKLĖS LIGOS

Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS

Akusherija ir moterų ligų

Ginekologinė chirurgija

6449 So. Pulaski Road (Crawford

Medical Building) Tel. LU 5-6446

Pirmia ligonius pagal susitarimą

Jei neatliepia, skambinti 374-5004

DR. VL. BLAZYS

PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS

Marquette Medical Center

6132 So. Kedzie Ave.

Val: pirmad., antrad. ir ketvirtad.

6 iki 7:30 val. vakarų.

Šeštad. nuo 1 iki 3 val.

Pagal susitarimą

Ofiso telef. WA 5-2670

Rezd. tel. Walbrook 5-3048

Tel. Ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

2434 West 71st Street

Val. pirm. ketv. 1 iki 6 popiet

antrad., penktad. 1-5, treč. ir šešt. tik

sustarima

Dr. Ant. Rudoko kabineta perfmė

DR. EDMUND E. CIARA

OPTOMETRISTAS

2709 West 51st Street

TEL. GR 6-2406

Val. pagal susitarimą: pirmad. ir

ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad.

10-4, šeštad. 10-5 val.

Ofs. tel. 735-4477; Rez. 246-2839

DR. E. DECKYS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

Specialybė — Nervų ir

Emocijų Ligos

CRAWFORD MEDICAL BUILDING

6449 So. Pulaski Road

Valandos pagal susitarimą

Rezd. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS

AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS

GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA

6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670

Valandos pagal susitarimą. Jei ne-

atsiliepa, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5898

DR. A. B. GLEVECKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

Specialybė Akių Ligos

3907 West 103rd Street

Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS

JOŠA

VAIKŲ LIGOS

Pirmad. antrad., ketvirtad., ir penktad.

nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val.

vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

3844 West 63rd Street

Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS

489-4441 — LO 1-4005

Jei neatliepia, skambinti 561-1070

ODOS LIGOS — CHIRURGIJA

Ofis: 1002 N. Western Ave.

5214 N. Western Ave.

Valandos pagal susitarimą

Vid. telefonai 632-1331

DR. F. V. KAUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

1407 So. 69th Court, Cicero

Val: kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad.

ir šeštad. tik susitarima

Tel. ofiso ir buto Olympe 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

1443 So. 50th Ave., Cicero

Kasdien 1-3 val. ir 4-8 val. vak.

Išskyrus trečiadienius

šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet

Tel. REliance 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK

(Lietuvos gydytojas)

3925 West 30th Street

Val. pirmad. antrad., ketvirtad. ir

penktad. nuo 12-4 val. popiet ir 4-8

val. vak. Šeštad. 12-2 val. popiet

trečiadieniais uždaryta

DR. IRENA KURAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

KIDKIŲ IR VAIKŲ LIGOS

SPECIALISTE

MEDICAL BUILDING

7156 South Western Avenue

Valandos: Kasdien nuo 10 val. rytų

iki 1 val. popiet

Ofiso tel. RE 7-1168; rezd. 329-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 4-9801

DR. I. MESKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

Specialybė vidaus ligos

2454 West 71st Street

(71-os ir Campbell Ave., Kansas)

Val: pirm., antr., penkt. ir šešt.

punkt. 3 iki 7 v. p.p. Tik susitarima

Tel. 778-6563

DR. VIDAS J. NEMICKAS

SIRDIES IR VIDAUS LIGOS

2454 West 71st Street

Valandos pagal susitarimą

OPTICAL STUDIO

VIOLETA KAROSAITIS

7051 So. Washenaw, tel. 778-4768

Pritaikomi akiniai pagal gydytojų

receptus

Didelis akinų rėmų pasirinkimas

Val: pirm., antr., penkt. ir šešt.

Ketr. 1-8

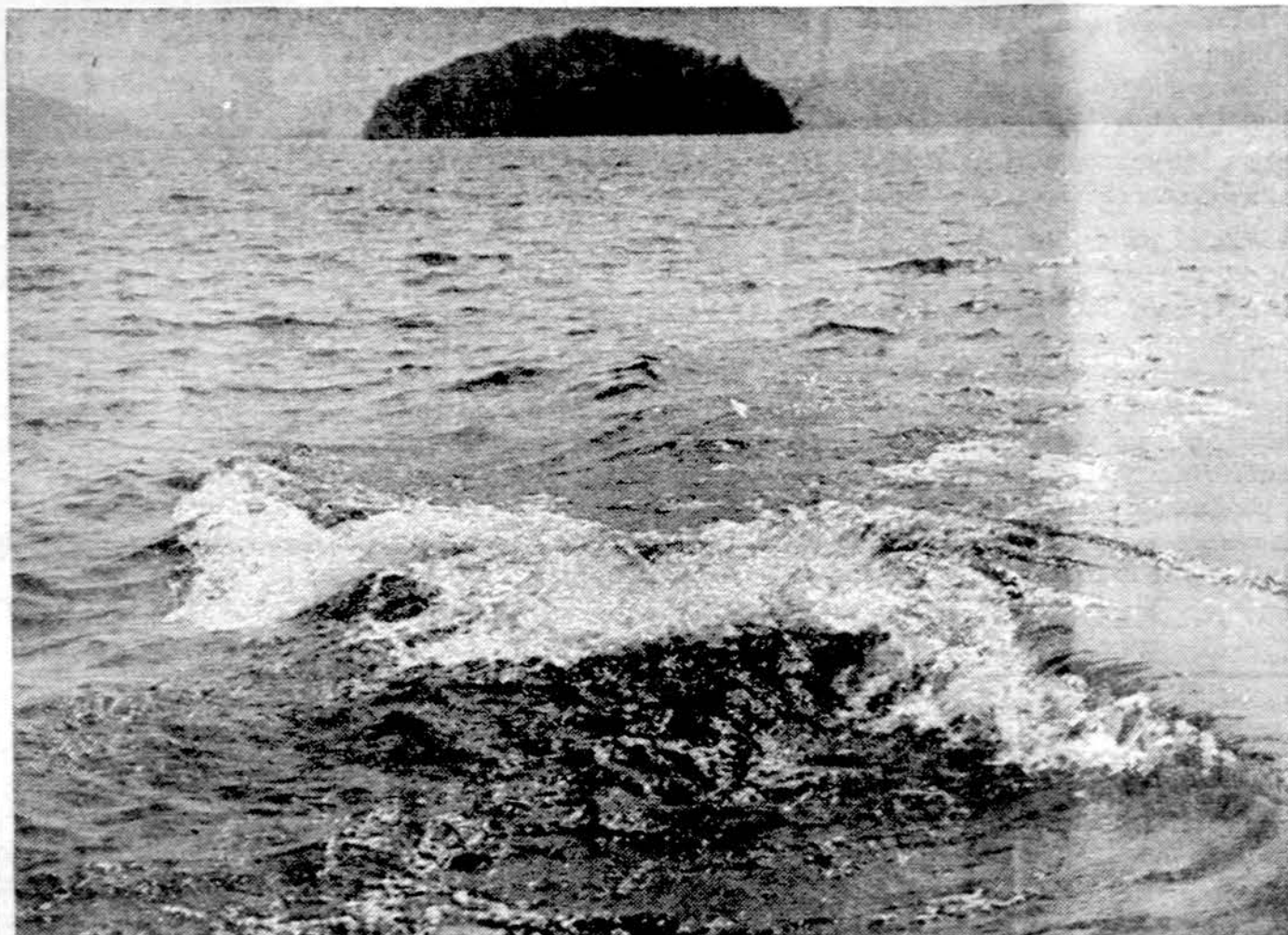
Lietuviškas spalvotas filmas „Sala“ apie Los Angeles lietuvius

VLADAS JAKUBENAS

Paskutiniuoju laiku amerikiečių televizijoje išsivystė nauja filmų kryptis: trumpi, kukliu mastu ir ribotais ištekiais specialiai televizijai pagaminti neilgi filmai. Keistu būdu tie filmai dažnai ne specialisto akiai atskleidžia vaizdą, kaip *nereikia gaminti* filmų, kokia būna *bloga* filminė technika. Pasirodė, tai nebūtinai priklauso nuo blogų ar gerų aktorių, bet ir nuo daugelio kitokių smulkmenų, kaip bereikalingi senų užrašai, vaizdų sekimo monotonija ar fabulos dėstymo primityvizmas ir kt.

Kun. Algimanto Kezio Jaunimo centre, Chicagoje, vasario mėn. 9 d. pristatytas spalvotas filmas „Sala“ neabejotinai *neprisklauso* prie minėtų filmų rūšių. Yra tai talentingas, gerai pagamintas filmas, kurio kūrėjas, kuriame nesijaučia ko nors nereikalingo, per ilgą, ar neįsakyto. „Sala“ yra lietuvių kolonijai Pacifiko pajūryje, iš vienos pusės galingųjų vandenyno bangų plaukama, iš kitos — beribio amerikietiško kontinento, svetimos kalbos ir kultūros užliejama. Filmo „motto“ ir yra piktųjų bangų nuolat atakuojama uola — salutė.

„Sala“ yra dviejų dalių. Pirmoji yra labiau mišrus pobūdžio. Čia atiduota neišvengiama duoklė filmo sponsoriams, kaip Gasparas Kazlauskas, Astro Ark bendrovės savininkas, padengęs didžiulią filmo išlaidų, taip pat Ant. Adomėnas ir kt., skoningai, be perdėtų detalių parodant jų dirbtuves ir jų darbų rezultatus; buvo duota daug įvairių trumpų vaizdų iš losangeliečių lietuvių gyvenimo, kaip tautiniai šokiai, jaunimo iškyla, Bendruomenės posėdis, atskiros rezidencijos, publikos sambūriai ir t. t. Įspūdingu aktorium pasirodė prelatas A. Kučingis, pasakojęs apie lietuvių bažnyčios ir tautinių namų statybą, daug ką čia pat parodant filme. Idomu, kad vaiz-

Sala

Nuotrauka Vytauto Maželio

dams vienas nuo kito atskirti buvo parodomos didelės, žerinių spalvų aguonos. Apalaimai buvo gražių gamtos vaizdų; viskas spalvinga, marga, bet nepermarginata. Beje, veikėjų kalba ne visur buvo aiškiai suprantama, ypač tai atsiliepė ištraukoje iš A. Kairio komedijos „Ku-kū“.

Antroji dalis, paskirta mūsų kultūrininkams buvo ypač įdomi ir graži sukurta. Įspūdingą efektą sudarė kiekvienos scenos užbaiga: žiauri Pacifiko banga, musanti į uolotą Kalifornijos krantą. Iš kultūrininkų lengviausia problema sudarė muzikai ir dainininkai. Kompozitorius Bronius Budriūnas, neįstares beveik nei žodžio puikiai suvaidino savo realaus gyvenimo rolę: skambant jo muzikos garsams, išdėstė jo išleistų kūrinių gausybę, taipgi parengimų programas; prie fortepijono atsisėdęs, susikaupęs, užrašydinodavo naujus akordus gaidių popieriuje, praėjo ir savo rezidencijos gėlių sodele. Jo žinomasis choras buvo parodytas pirmoje dalyje, bažnyčioje. Rimto

šmokslinimo, bet lengvesnį žanrą pasirinkusi kompozitorė Giedrė Gudauskienė savo rezidencijoje palydėjo pianu jos organizuotą vaikų orkestrėlį. Tenoras A. Pavasaris žavėjo publiką „Širdys mergelių“ (originalo kalba) arija iš „Rigoletto“. Stasė Pautienienė parodė, berods, keleto kūrinių ištraukas, Flora Korsakaitė, pati sau akompanuodama, atliko K. V. Banaičio „Aš per naktį“. Žavėtina buvo surežisuotas R. Dapšio ir B. Dapšienės duetas „Duok ranką man, gražuole“, iš W. A. Mozarto „Don Zuan“ kur studijos kambarys keitėsi su ta pačia porele romansuojančia, gražioje Kaloformijos gamtoje. Pagaliau pianistė R. Apeikytė briliantiškai paskambino savo fortepijono rečitalio dalį — Liszto „Rigoletto“ parafrazės finalą. Mažesnę filmuotojų problemą sudarė plastinio meno atstovai — keletas skulptorių ir dailininkų, kur jau pati meno medžiaga sudaro medžiagą fotografijai ar filmui. Ypač imponavo literatūrinio meno sritys, parodymo iš-

sprendimas. Rašytojo stiprybė yra knygoje; jos parodymas, ar ištraukos iš jos paskaitymas daug nepasako; poetai ne visi turi deklamacijos dovaną, o tuo tarpu iš jų laukiama poetingo žodžio. Galime pasakyti, kad iš parodytų rašytojų ir poetų visi buvo pateikti charakteringai, buvo proga pakalbėti, nei per trumpai, nei per ilgai, vieni įspūdingai, suprantama dikcija, kiti mažiau; visi buvo parodyti jų gyvenamoje aplinkumoje. Daugiausiai atmintyje pasiliko trys žinomaisi: J. Gliuda, poetas Bernardas Brazdžionis ir buvęs paskutiniųjų — Bronys Raila, paskaitęs ištrauką iš savo „Pasikalbėjimo su lietuviu“. Ir... tarp kiekvienos parodomos naujos asmenybės vis nauja galingoji vandenyno banga musė vis kitą Kalifornijos pakraščio uolą, primindama mums, kad matyti vaizdai bei scenos vyko ne Lietuvoje, bet už daugelio tūkstančių mylių, beribio vandenyno bangų plaunamame, plačioje, svečiosios žemės pakraštyje.

Giedrės Gudauskienės pa-

Danguolė Sadūnaitė

PAŠAUKIMAS

1. tikrai tas vienas rūpestis, dabar

2. kaip žuvis šviečia ji savo žvynais — Tavo brydė; pievoje kūno ir kraujo (skauda tenai skeveldra) () () () kaip išsaugojus ją?

SIELOS PEIZAZAS

1. auksinė vasara, čia

(žiema, tikrai legenda)

2. kai niekada nereikia atsisveikinti su bitėmis; tikrai siūbuoti Tavyje — vasara, kaip grūdai varpoje

PAVASARĮ, PAMIŠKEJ PAVASARĮ

1. pavasari, pamiškėj pavasari... žali medžių manevrai

2. širdis stebi juos —

šaltio apdeginta; kibirkščiudama sniego auksu

...

jeigu augau — tai tikrai dėl to, kad buvau tempiama ant kryžiaus...

ir mano sveikata, Viešpatie, gimusi iš Žaidų

...

tiktai pilka žemės dulkė, saulės kedenama — po Tavo Kryžiumi, aš

suvilgyta Meilės prakaitu () () () dainuojanti savo grįžimą

...

1. kai Tu užkalbina mane — žydėjimu kraujo

Dieve, nebuvo žodžių — kuriais i Tave prabilti...

2. tiktai sunkumas — kuris slėgė pečius kaip akmuo, dabar jau žvaigždė: grožiu įkaitinta

teiktoji lydimoji muzika buvo nevienodo lygio: kai kur priminė provinciališkus nebylių filmų laikotarpio fortepijono akompanimentus, kitur gi sudomino naujovišku būdu praskambėjusiais lietuviškais motyvais.

Filmo apipavidalintojai, arba „redaktoriai“ (Editors) yra kun. Algimantas Kezy — bendros formos suteikėjas, ir Paulius Jasiukonis — detalių nudaailintojas. Pažindami kun. Kezio gabumus fo-

tografijos srityje, neabejojame, kad jam priklausio svarbiausias vaidmuo dėl to, kad „Sala“ pasidarė ne nuobodoku dokumentiniu filminiu rinkiniu, bet tamsio meno kūriniu, su savyje užbaigta idėja, tiek viduje, tiek išorėje, lyg turtingo ir įvairaus Los Angeles miesto lietuvių gyvenimo margybė, įreminėta į Pacifiko bangos putojantį trenksmą.

Filmas „Sala“ bene prisidės prie tų lietuvių etninės JAV grupės kultūrinio pasireiškimo, kuri

sunkoka būtų rasti kitų šionykių nacionalinių kolonijų tarpe. Šis filmas, atrodo, galėtų sudominti ir lietuviškai nesuprantančius, vien savo sklandžia filmine technika, vaizdų gražumu ir kokių vidujinių užbaigtumų. Lietuviai parodomai gajūs ir kultūringi. Lauksime kitų panašių „sala“ liečiančių kitas lietuvių kolonijas. Jas gaminant, gims naujų problemų: išvengtį pasikartojimo, surasti naujus išraiškos ir bendrojo fono vaizdus.

Vieni du tarp ryklių

DAUMANTAS ČIBAS

Nusibodo gaudyti mažas žuvelės!

Bet ir tų pačių kaip ir nebėra. O prieš keliolika metų Pietinėje Kalifornijoje bet kur nuo kranto galėjai lengvai prisimeškierioti didelių jūros žuvų. (Jei kam patinka vaizdingi posakiai, tai su malonumu galiu tvirtinti, kad žuvų — bonitų, makarelių, barakudų — nugaromis galėjai anuomet vaikščioti, kaip tiltais). Bet nuo to laiko rusų laivai su tankiais tinklais jūras taip iškošė, jog nieko nebeliko. Teisybė sakant, ir savų meškieriojų labai padaugėjo, nes pensininkai į Kaliforniją visą laiką tvintesta. Daugelis iš jų golfo kačergomis mosikuoja, bet nestinga ir meškierėmis šmiksčiuojančių. Negaliu tikrai pasakyti, kiek jų yra, tik žinau, kad keli milijonai. Ir tikra Dievo meilė, kad kiti tokių meškieriojų milijonai pasuko ne į Vakarus, o į Rytus ir ten susėdę į šutnias Floridos balas. Ten jie labai kenčia nuo uraganų drėgmės ir visą laiką, negaluoja nuo elektromagnetinių audrų.

(Atsprašau, aš Floridos neniekinu. Tik ji man neatrodo patraukli, kai žinau, kad pats aukščiausias Floridos kalnas yra du kartus žemesnis už mano sodybos kalnelį Vistoję).

Grįžkime atgal prie jūros. Taigi, tikra teisybė: pamary meškierioti pasidarė tuščias darbas, taigi baisiai apmaudingas laiko gaišinimas.

O šviežios žuvies labai norisi, nes ji skani, maistinga ir daug sveikesnė, negu su vė-

žiniais chemikalais auginta jautiena.

Nieko kito neliko, kaip pirkti laivą ir bandyti laimę toli gilioje jūroje.

Vieną šiltą mūsų žiemos popietę pamojo kaimynas. Sako:

— Ką tik grįžau nuo jūros. Mačiau, ko savo gyvenime nebuvau matęs, net sustojęs ilgai smaksojau: ties Ponto kanjonu taškėsi 50 ryklių! Visa pakrantė virte virė.

Mano sūnus Kantrimas tuoju tą pasaką pertraukė:

— Negali būti! Gal tu matei penkis, gal tris ar du...

Kaimynas net per tvorą persisvėrė ir prisiekinėjo, kad matė nesuskačiuojamai daug.

Aš ir sakau:

— Kaimynas dar niekuomet mums nepamelavo. Gal ir dabar teisybė sako.

— Gal, — numykė sūnus. — Man tik neaišku, kokie tie rykliai buvo. Mėlynieji ar leopardiniai? Ir vieni ir kiti yra įpratę būriais daužytis. Kitokie tai tik po vieną staliniskai plėškauja.

— Ar galvoji plaukti gaudyti? — pasi-teiravau.

— O kodėl ne? Jei tie, tai nebūtų sunku bent porą parsivežti.

Sūnus, su draugais išplaukdamas, jau ne vieną mėlynąjį ryklį ties San Clemente sala buvo pagavęs. Bet šiandien, po tokio netikėto pranešimo, nebuvau kada draugų ieškoti. Tai jis ir pasiūlė:

— Jei nori, plaukim abu.

— Noriu!

— Bet žinok, turėsi vikriai suktis. Rykliai gaudant, reikia šešių rankų, o mes turime tik keturias. Kai ryklį pritempsiu, pats darbuosies su harpūnu ir su kilpa.

— Nesirūpink, — atsakiau. — Argi aš nebuvau vikrus visokiuose karo ir bėgimo pavojuose? Pamatysi, būsiu vikrus ir dabar.

Greitai susiruošėm, pasiėmėm užšaldytų makarelių, nutempėm savo laivą į Oceanside uostą ir už valandos jau buvom prie Ponto. Čia gilus kanjonas, kaip rodo jūrlapiai, nuo kranto į jūrą, tai nenuostabu, kad tomis gelmėmis žuvis, o paskui jas ir rykliai, gali priartėti visai prie pat kranto.

Diena buvo neįprastai šilta. Bangelės vos mirguliuavo. Bet niekur nieko, nei vieno rykliaus! Jūra švytavo, kaip nušluota ledo čiuklyčia arba kaip bekrasė telkšva.

Kantrimas aiškino:

— Tokią dieną rykliai tingiai šildosi giliau. Tik vėjuotą dieną jie esti alkani ir greitai griebia. Kažin, ar mes ką pasigausime šiandien.

O po valandėlės dar pridėjo:

— Tai matai, kaip jis mums pamelavo! Penkiasdešimt ryklių! Fantastas! Na, aš jam už tai ant durų pakabinsiu nuodingą velniažuve.

Žvejų pokalbis vandenyną

Nuotrauka Vytauto Maželio

Po to abu ilgokai tylėjom. Vienas sekė pietus, kitas — šiaurę, ar nepamatysim iškisčių ryklio pelėkų.

— Jei čia maišosi mėlynieji, tai jie slankioja vieno metro gilumoje. Žiūrėkime į vandenį prie pat laivo, — pasiūlė sūnus.

Aš žiūriu, žiūriu žemyn ir matau — šalia laivo plaukia didelė drumzlina akis.

Pašaukiu sūnų. Abu persisvėrę sekame tą akį, bet nieko daugiau negalime žiūrėti: tamsi žuvis nugara susilieja su juoda jūros gelme.

Tada krypteliu į šalį ir persigandęs susunku:

— Žiūrėk, žiūrėk!

Pačiu vandens paviršiumi tiesiai į mus plaukė lieknas, kaip pieštukas, smailasnuokis, ilganosis ryklys.

Prie pat laivo jis nėrė gilyn, bet vis tiek jo pelekai nubrazdėjo per visą laivo dugną.

— Čia buvo mėlynasis, — patvirtino sūnus. — Tikėk, jų čia yra daug. Gal ir teisybė, kad kaimynas matė penkiasdešimt.

— Ar jie pavojingi?

— Nelabai. Bet reikia saugotis. Dage-lis jūros žuvų turi dantis ar dantukus, bet rykliai tai turi tiesiogius piūklus! Su jų dantimis gali barzdą skusti.

Ir čia aš gyvai prisiminiau mūsų kelionę per Meksikos Baja California. Tai ten, už La Paz, po vargingo važiavimo pasiekėm Čiurlioniško gražumo Mirusijų įlanką (Bahia de los Muertos). Ant to gražaus kranto meškieriojo vienas nortamericanas.

— Visą valandą ir dešimtis minučių, kaip tąsai, — skundėsi jis. — Gal patį velnią užkabinau...

Jeigu jau velnią, tai reikia žmogui padėti.

Visi supuolėm, traukėm, traukėm ir iš-

(Nukeita į 4 pusl.)

VIENI DU TARP RYKLIŲ

(Atkelta iš 3 pusl.)

traukėm. Ir ką gi daugiau? Rykliai!

Nei vienas nežinojom jo pavadinimo, nes Cortez jūroje nardo 26 ryklių rūšys. Bet šis ryklis taip baisingai žiobėjo, jog mes per tolimesnę dviejų savaitių kelionę niekuomet neišdrįsom ne tik maudytis, bet ir piršto į jūrą įkišti.

Iš pat mažens labai bijojau gyvačių ir daug poterių, vaikas būdamas, sukalbėjau, dėkodamas Dievui, kad jis nesutvėrė skraidančių gyvačių. O dabar buvau linkęs dėkoti, kad nesutvėrė ryklių tokių didelių, kaip banginiai. Jei rykliai būtų dideli, jie prarytų mus su visu laivu.

— Ko susirūpinai? — ėmė klausinėti sūnus. — Nebenorai rykliai? Bet pirma patikrinkime, kiek jų čia yra.

Nuo sušalusio masalo jis nulupo aliuminijū, suglamžė, suspaudė kamuoliuką ir nusivėdė į jūrą.

Rykliai yra labai smalsūs. Pamatys, kaip greit jie iškils.

Nereikėjo laukti nei pusės minutės. Iš gelmių išnirio vienas, antras, trečias. Visi tingiai plaukiojo aplink gniužulį, atsargiai artinose, apžiūrėję. Pagaliau vienas staiga griebė, bet tuoj pat išspiovė ir pradėjo mo žaisti, — šiaip sau jį, kaip kvailutis, kandino.

Netrukus iškilo dar du. Man tas jų žaidimas pradėjo nepatikti. Žvilgtėčiau į savo rankas, — rankos, nežinau kodėl, lengvai drebo. Iš tikrųjų, aš jau labai norėjau grįžti į uostą.

Tuo laiku sūnus, kaip niekur nieko, paruošė ryklinę meškerę su plieniniu siūlu ir dideliu kabliu. Užsriegė pačią ribiausią makarėlę ir įmetė į vandenį. Man liėpė užvesti motorą, nes kai ryklis užsikabins, tai žaiškaiki lėks tolyn. Mėlynėje yra greičiausi plaukikai iš visų ryklių. Ne bet koks laivelis juos pralenkia.

Rykliai iš tolo pajuto makarėlės skonį ir sujudo plaukti artyn. Staiga šplė sužviogė, — pradėjo nepaprastai greitai sukst. Aišku, jau turime žuvį.

— Biauzybė! — sušuko sūnus. — Griebė ir bėgo! O kai užkirtau, tai paleido žuvį iš dantų. — nebuvo prarijęs. Dabar tos makarėlės nei vienas ryklis nebeims. Reikia naują užkabinti.

Kol jis ruošėsi, tyčia mane ramino. Pasakojo:

— Pasaulio jūrose yra 30.000 žuvų rūšių. Girdėjai? 30.000! O ryklių — tik saujelė. Tik 250 rūšių. Ir jie visi plaukioja ne prie mūsų krantų, bet visur, visose pasaulio jūrose, net ir prie Grenlandijos. Gali supaprasti, daugelio mes niekuomet nesutiksime, nes jų iš viso nėra daug. Nemanys, kad rykliai neturi priešų. Juos piauna kardžuvės, užmuša porpūsa, net patys rykliai vieni kitus drasko. Bet daugiausia tai žmonės nudobia. Vien Amerikos komerciniai žvejai kasmet sužvejoja arti dviejų milijonų ryklių. Žinai, iš ryklio odos pasiūti batukai dėvėsi, kaip geležis, o diržai, pinigėnės, rankinukai būna tiesiog amžini. Sako, Floridą ryklius gauda tikrai dėl odos. Gal ir mums reikėtų ką nors iš jų odos pasiūti? Kaip tau tai ryklinių batų užtektų visam likusiam amžiui, mažiausiai — dvidešimčiai metų. Supranti, kitokių batų tau neberekėtų dukart kasmet pirkti.

Vėl įmetė makarėlę. Ar ne keista, rykliai blizgantį žuvų negriebia, tikrai mėlynas makarėles.

Ir vėl čiupo!

Suokart prarijo ir ėmė taip tempti, jog sūnus vos įstengė išsilaikyti laive.

— Jis lekia į Havajus! Aš greit pristigsiu siūlą! Sek iš paskos! — komandavo man.

Ryklis blaškėsi, keitė kryptį, visai bandė atspalaiduoti. Kartais staiga atsiskrudavo, grįždavo ir lisdavo po laivą, mėgindavo voliotis, kad oda sudilintų siūlą. Sūnus vos spėjo stabdyti siūlą, o aš mane vėruoti.

— Sotus ryklis pasiduoda per dešimt minučių, — aiškino Kantrimas, — bet šis, matyt, yra alkanas ir nesutinęs. Be to, žiemą rykliai ilgiau nepasiduoda. Kai pavargsta, leidžia pritraukti prie pat laivo, bet truputį pasilsėjęs, vėl netikėtai šoka lėkti. Nei nemėgink jo sustabdyti, — įtrauks į jūrą.

Tai ir dabar sūnus, visas uždušęs, su tuo rykliu tampėsi ir tampėsi. Traukė prie savęs, leido bėgti, vėl stabdė, vėl leido. O jis vis lėkė, netikėtai apsigrėždamas, susimėdamas. Jis kovojo tikrai ryžtingai, tiesiog užsispyręs.

Nežinau, kiek laiko taip kamavomės, bet gi pagaliau ryklis pavargo. Prisitraukė prie laivo, išvilkom į paviršių.

O, kaip jis taškėsi! Vos spėjau nuo akių braukti vandenį, sūnus šaukė, kad greičiau smeigčiau harpūną, o man vis dar drebo rankos ir aš niekaip negalėjau į besi-

vartančią žuvį pataikyti.

Pagaliau pasisekė. Dabar turėjau ant didžiulės skėstasakės uodegos užmesti kilpą ir tą uodegą iškelti iš vandens. Uodega yra galūgas ryklio motoras. Be uodegos pagalbos jis negali plaukti. Bet uodegos reikia lygiai saugotis, kaip ir dantų: su ja ryklis gali žvejui kaulus sutrupinti. Tai dėl to niekas ryklio ir mažesni laivą neįtraukia, o tik priiša prie laivo šono.

Kilpą laimingai užmoviau.

— Dabar tu jau mūsų! — sušukau patenkintas.

Ryklis visai bandė susiriesti ir nukąsti virvę. Neišpasakytas lankstumas! Bepigu, kai jo kaulai ne kaulai, o tik kremzlės. Dar bandė voliotis, bet mes jį stipriai laikėm. Veltui jis rodė tris baltų dantų eiles. Greit paruošėm kitą kilpą jo baidoms žiaunoms užčiaupti. Džiaugėmės, spėliojom, kiek jis gali sverti.

Ir čia atsitiko, ko visai nesitikėjom.

Iš gelmių išnirio du, trys, septyni kiti mėlynieji rykliai. Tai jie pajuto plačią pasrūvusį kraują. Jie visai nesibaidė laivo. Susierzinę nardė aplink ir lindo vis arčiau.

— Plaukime tolyn! Jie puls!

Bet jau buvo per vėlu.

Vienas iš arčiausiųjų tvykstelėjo šalia sugauto ryklio ir išplovė gabalą mėsos iš jo papilvės. Po to ir kiti puolė bejėgi savo draugą, nepaprastu vikrumu daužėsi aplink ir vis plėšė naujus kąsnius.

— Tai jau per daug! — pasipiktino Kantrimas, griebė reples, nukirpo plieninį meškerės siūlą, nupiovė abi virves, šoko prie motoro — ir mes skubiai atsitraukėm.

— Gali būti pavojinga, kai jų tiek daug, — pasibaisėjau ir aš. — Geriau žiūrėti iš tolo.

Bet nebebuvo, ko žiūrėti. Rykliai neturi oro pūslių, kaip visos kitos žuvys, todėl, jei neplaukia, tuoj grimsta į dugną. Nugrimzdo ir tas draskomas ryklis. O su juo kartu ir mūsų naujasis harpūnas.

Kai aš jau kiek apimau, sūnus vėl ėmė kurstyti, kad vis dėlto reikėtų mums toki vieną, ar du, ar tris šimtasvarius ryklius pasigauti. Išmarinuotumėm, išrūkytumėm, ilgam laikui turėtumėm tikrą skanumyną, neprastesnį už vėžių kakliukus.

Tiesa, yra dar skanesnių ryklių, bet jų skanesnių mes neišdrįstumė užkabinti, nes baltieji-žmogėdriai ir mako būtų mums per daug dideli ir gal tikrai pavojingi.

Ir taip, abu pasidrasinę, sutarėm išmėginti naują strategiją: pagauti ryklį ir jį numanevuoti į skalesnę pakrantę. Ten su juo greičiau susidorotumėm, o kiti rykliai tikriausiai nespėtų mūsų aptikti.

Vėl iš naujo pasiruošėm, vėl grįžom į pirmąją vietą. Ir suokart snausti neteko. Matyt, visos būrys dar slankiojo čia pat. Tuoj vienas plėšėsi griebė, nėrė gilyn, šoko į viršų, purtėsi, blaškėsi, išdarinėjo nenumatytus numerius, bet savo išgastyje pasimetė ir ėmė plaukti į krantą. O mums kaip tik to reikėjo! Skubiai sekėme jį, o kai jis apsigrėžė, ėmėm stabdyti ir traukti.

Suokart mums lengvai pasisekė. Išvilkom į negiliai vietą, kur jis nebegalėjo nerti. Prasidėjo paskutinės varginančios tamponės. Pagaliau ryklis visiškai priėjo, nusiminė ir pasidavė. Pritempėm prie laivo. Aš jau gana vikriai užnėriau virvę ir tuoj ėmėm vilkti jį tolyn. Mūsų laimei, kiti rykliai mūsų nesekė.

Buvome labai patenkinti, — šis mėlynukas atrodė žymiai didesnis, nors vis dar vienas iš mažųjų, nes mėlynieji užauga iki 500 svarų.

Begrįždami sutikome burlaivį. Visi iš po burių sužiuro į mus, tikriau — į tą besispandančią žuvį, į tą iškeltą uodegą.

— Ką pagavote?

— Kardžuvę! — šaukėme atgal.

Pasibaisėdamas lėkė greičiausiai. Jūreiviai pristabdė motorą ir šaukė:

— Ką ten turite?

— Mahi — mahi!

Burbuliuodamas virtavo brangus kruzeris. Išdidūs savininkai persuko savo sruodus į mūsų pusę.

— Kokia žuvis?

— Gaidžuvė! (Roosterfish).

Kitiems dar kažinka pasakome, nes galvojame, kad meškeriojams meluoti ne nuodėmė.

Gal kada nors koks nelaimingas teologas, bemeškeriodamas, tokios rūšies meškerystę apseparstys ir pagaliau pripažins, kad meškeriojimas meluoti ne tik kad ne nuodėmė, o priešingai, — pageidaujama dorybė. Meluodamas, fantazuodamas sustiprini kitų meškeriojų viltį ir pasiryžimą ilgiau ištverti, neipulti į desperaciją.

Iš tikrųjų, jau seniai visi čia nieko didesnio nebuvo pagavę ir ne vienas rūgo nusiminime. Tegu dabar žinos, kad pagaliau vienas laivas visgi šį tą sučiupo.

Įplaukiant į uostą, pakrantių meškeriojai bėgo, skubėjo į prielauką. Kai sustojom, radom jau gražią, smalsuolių minelę.

Vieni, prisiminę ryklinę filmą "Žiomenys", baidėjosi, kiti, pirmąkart matydami pusgyvį ryklį, stebėjosi, bet buvo ir tokių, kurie nepavydėdami džiaugėsi:

— Tai skanios mėsytės turėsite ilgam laikui!

— Turėsimė, — patvirtino sūnus. — Kitų ryklių mėsa yra rausva, o šio — balta ir minkšta. Mes jau ne vieną tokį kepėm, rūkėm, marinavom.

Nė visiems patiko tokia kalba. Iš veidų mačiau, kiek daug yra tokių, kurie ryklio nei kąsnelio negalėtų nuryti. Tai nenuostabu, daug žmonių Amerikoje nuo senų laikų nevertina karpio, ungurio ir ryklio. Užtat tokius neišmanėlius krautvininkai apgaudinėja: prie ryklio mėsos parašo: grayfish, swordfish, scallops. Be to, iš ryklio mėsos gamina fish n'chips. Kai taip, tai žmonės neabejodami perka, kepa, verda, patys gardindami ir savo svečius vaišina. O

Europoje, sako, esama kitaip. Europa specialiai daug ryklių mėsos importuoja ir ryklį vadina rykliu.

Pastebėjęs į prielauką bėgančius žmones, atbūrgėjo uosto patrulis. Tikriausiai jis galvojo, kad čia kas ištraukė skenduolį. Stumdymasis, kaip patrakėlis, puolė jis per žmones į vidurį ir ko tik neužgriuvo ant ryklio. Nustebo, atšoko, žiūrėjo, galvojo ir kad užbliaus, kad užbliaus:

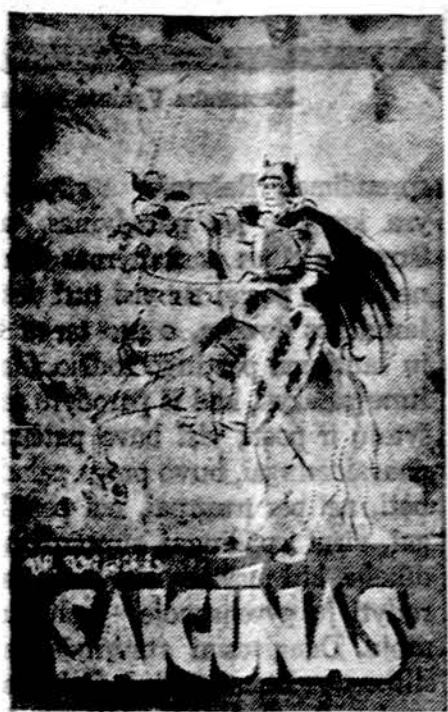
— Ko čia man žmonės gąsdinat! Imkit ir dumkit namo! Greičiau!

Kitų padedami, įkėlė žuvį į savo sunkvežmį, prisikabinom laivą ir išvažiavom.

O namie kiek darbo padarėm visiems! Skrodėm, lupom odą, kapojom, piaustėm, šaldėm, mažesnes nuopiovas marinavom, kabinom į žuvų rūkyklą ir kvapniais dūmais smilkėm, kol visi gabalai gabalėliai gražiai parudavo!

Po to tam davėm, tam davėm ir patys socialai valgėm. davėm, tam davėm ir patys socialai valgėm.

Nauji leidiniai

• Vladas Vijeikis, SAKŪNAS.

Istorinė apysaka. Ilustracijos autorius. Išleido "Tėviškėle" 1976 m. Chicagoje. Leidinis 158 psl., kainą \$3.00, gaunamas "Draugė".

Skaidžiai parašyta nuotykių pynė mūsų jaunimėliui, o ne pirmą kartą ir senimui. Kas mėgsta Amerikos laukinių vakarų bei indėnų kovų knygas, tiems ir ši apysaka bus vienas malonumas. Juo labiau, kad čia vietoj kaubojų, Amerikos kavalierių ir indėnų jodinės ir žygdarbiais bei narsumu garės senosios Lietuvos jauni ir senesni karžygiai. Apysakos įdomiai supinta fabula prasideda jaunojo Saigūno ir jo tėvo, žemaitių didiko Vismanto kelione į Vilnių pas Lietuvos valdovą Gediminą, o baigiama Gedimino mirtimi mūsų lauke su kryžiuočiais.

Vladas Vijeikio pasakojimo kalba nekomplikuota, sklandi, aiški. Reikia tikėtis, kad ši algimantinio pobūdžio apysaka bus lengvai paskaitoma ir pamėgta čionykščio mūsų jaunimo.

• MOTERIŠ, 1975 m. Nr. 5. Lietuvių moterų žurnalas. Leidžia Kanados lietuvių katalikų moterų draugija. Redaguoja Nora Kulpačiūnė. Administruoja Bronė Pabedinskienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M6H 1A8, Canada. Metinė prenumerata 10 dol.

Prasmingai vadinamose Moterų metuose šis numeris paskirtas lietuviškos moterų veiklos veteranėi Magdalenai Draugelytei-Galdikienei. Apie labai įdomią savo šeimą — tėvus, brolius, seseris — rašo pati M. Galdikienė. Iš Motekaitienės pateikia pačios M. Galdikienės gyvenimo aprašą. Rašytojos Petronėlės Orntaitės duoklė — spalvingas straipsnis "Magdalena Galdikienė — mūsų netolimos, bet didžiai veiksmingos praeities gyvas paminklas". Greta M. Galdikienės prisimenamos ir kitos lietuvių tautai daug pasidaravusios moterys Stasės Petersonienės straipsniu "Lietuvės moters įnašas Lietuvos nepriklausomybei". Mielų

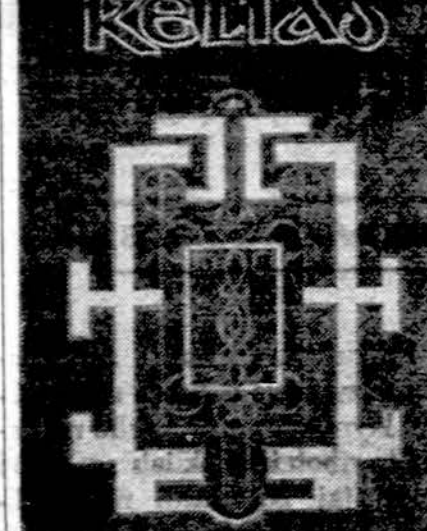
kuvienė). Smulkesnė, apžvalginė žurnalo medžiaga šį kartą ir daug kur liečia M. Galdikienės gyvenimą ir veiklą. Numeris: iljustruotas vertingomis, istorinėmis M. Galdikienės temos nuotraukomis.

• MŪSŲ ŽINIŲ, 1976 m. vasario mėn. 29 d., Nr. 4. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Algimantas Kezys, S.J. Administruoja Petras Kleinotas, S.J. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Siunčiant biuletenį pastu — bent 5 dol. metams.

Naujas leidinio numeris žvelgia į Vasario 16-tos minėjimus, į Viktoro Petraitičiaus parodą Čiurlionio galerijoje, į skautų veiklą, į Grandies balių, Linkevičiūtės ir Prapuolenio koncertą ir kt., dar vaikščiojama su broliu Petru Kleinotu po Romą.

Josemaria Escriva de Balaguer

KELIAS

• Josemaria Escriva de Balaguer, KELIAS. Buenos Aires, 1975 m. Lietuvių kalba vertimą parengė kun. Aug. Steigvila. Išleido "Otium". Spausdino "Laiko" spaustuvė, Mendoza 2280, Avellaneda, Buenos Aires, Argentina. Leidinis kišeninio formato, 280 psl., kaina nepažymėta.

Tai aforistinių, religinio pobūdžio minčių knygtutė, galima sakyti, tikras šių laikų Tomas Kempietis. Nepaprastą jos populiarumą visame pasaulyje liudija ir tai, kad greitu laiku (autorius gyveno 1902-1975) ji išversta jau į keliasdešimt pasaulio kalbų. Reikia spėti, kad ji bus mėgiama ir lietuvių. Štai atsiverčiam 16-17 psl. ir ten skaitome: "Stengies laikytis prie aplinkos, būti lengvabūdišku, paviršutinišku, ne esi bailus. O kas jei ne bailumas, kuris neleidžia tau atsistoti pačiam prieš save". "Tau nepatinka šito ar ano charakteris... Būtinai taip turi būti: tu irgi ne penkių dolerių moneta, kuri visiems patiktų". "Būk tvirtas. — Būk vyriškas. — Būk žmogus. — Ir paskia... būk angelas". "Nesiginčyk. — Iš ginčų paprastai neprasiveržia tiesa, nes ją užgesina įkarštis".

Chicago Savings Offers You A Choice Of These Beautiful

COLOR TV SETS

WHILE YOU EARN 6½% to 7¾% PER ANNUM

*IN OUR SPECIAL ACCOUNT

17" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 17" RCA XL-100 COLOR TV... and your money grows to \$1,887 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,283.06 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,556.48 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,691.09 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$21,624.81 in 1 year.

19" Diagonal COLOR Remote-Control

With \$1,500

You can have this 19" RCA XL-100 COLOR TV... with Remote Control... and your money grows to \$1,695.54 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,112.23 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,408.95 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,551.99 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$20,890.22 in 1 year.

MES KALBAME LIETUVIŠKAI

Enjoy Your TV NOW PLUS

EARN INTEREST

*Funds must remain in this special account for term of certificate. From your deposit, we deduct the cost of the item, but the interest you earn pays for it, plus gives you an additional gain of 6½% to 7¾% on your full deposit. Federal regulations require substantial interest penalty for early withdrawal.

DES PLAINES OFFICE:
1065 OAKTON STREET
DES PLAINES, ILLINOIS 60016
TELEPHONE: 297-0720

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

ALMIRA OFFICE:
3434 WEST NORTH AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60642
TELEPHONE: 488-9113

MAIN OFFICE: 6245 SOUTH WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60636 TELEPHONE: 476-7575

RAŠYTOJŲ ŠVAISTUI 85 METAI

(Atkelta iš 1 psl.)

minti" apie kai kuriuos žmones ir įvykius.

9. Storas aplankas rašinių ir apmatų įvairiomis temomis ir programomis.

10. Kitas stambus aplankas su autobiografinėmis medžiagomis (man nebe pirmą kartą reiškiant apgailestavimą, kad rašytojas netešė toliau savo atsiminimų, pradėtų knygoje "Dangus debesys").

11-12. Pagaliau didelio formato aplankai — albumai su išklijomais iškarpų bei nuotraukų įvairioje periodikoje ir kitokiais rašinių, vaizduojančių rašytojo gyvenimą ir veiklą.

Taigi apstas įdomios medžiagos, kuriai sutvarkyti ir sumanyti visiškai užbaigti rašytojų reikės dar mažiausia papildomo dešimtmečio. O nepaminėjome gausybės laisvų iš rašytojo kolegų ir visuomenės veikėjų. Tai taip pat vertinga istorijai mūsų kultūros iliustracija ir dokumentacija, kurios neįmanoma skubiai peržvelgti.

Kritikas ir sodininkas

Kalbame ir mažiau linksmomis temomis. Rašytojas, vienuolio sąžiningumui išimčiai skyręs mūsų literatūrai savo gyvenimo kone pusę dešimtmečio, turėjo daug patirčių ir įgijo pagrįstas teises kai ką pasakyti.

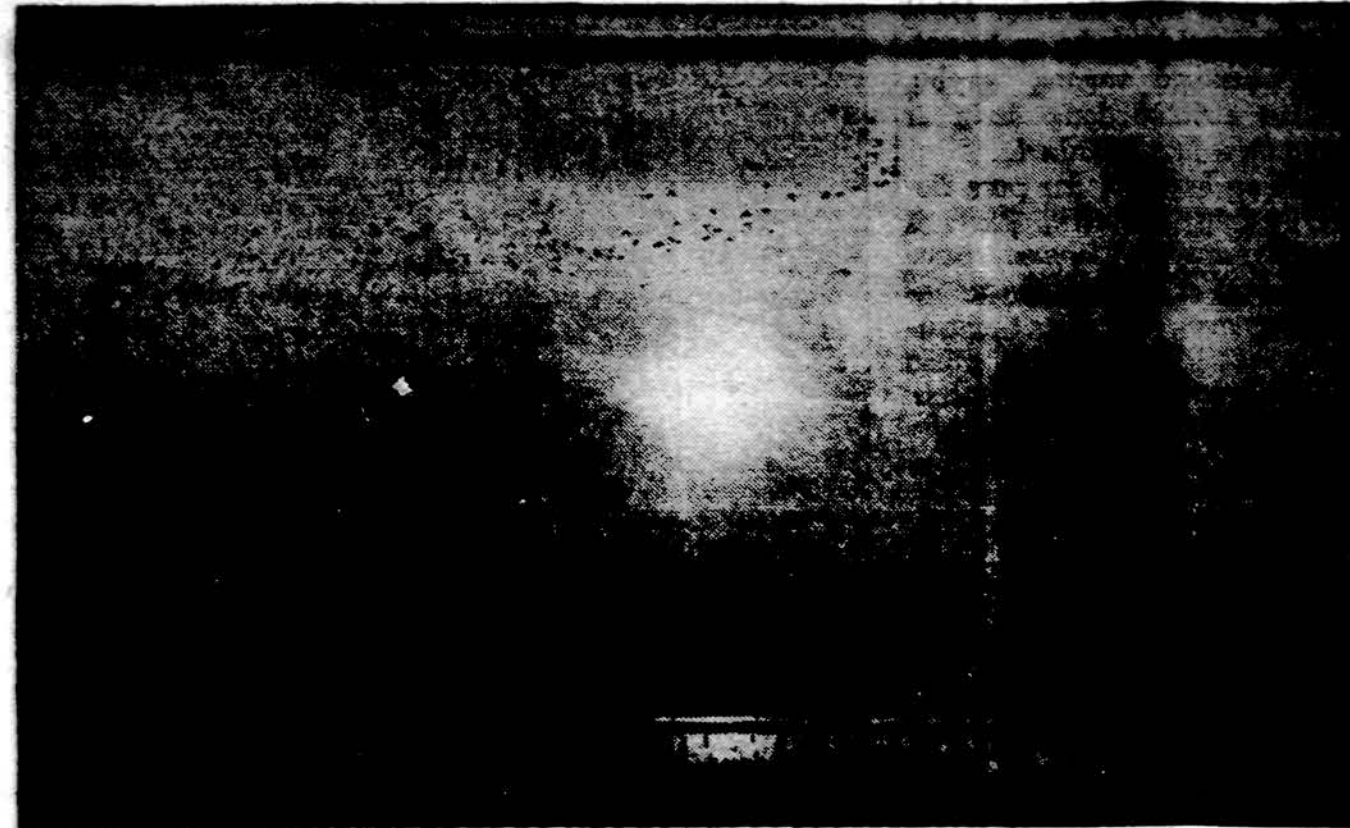
Prisimindamas savo reporteriškus polinkius, pats imu daugiau klausinėti jubilaitą. Kaip dažnas iš mūsų, jis karčiai siejoja lietuviškos knygos kryžiaus keliais užsieniuose ir didėjančiais knygų leidybos sunkumais. Antra vertus, jis gana kritiškai ir dėl dabar kuriamos išvievioje mūsų grožinės literatūros meninės bei idejinės vertės. Knygų premijavimai, be abejo, labai naudingas paskatas rašytojams bent moraliniu atžvilgiu, kol kas gilesnės prasmės ir problematikos kūrinių užsienyje dar neišaukškęs. Kas kiek bus vertinga ir pasiliks vertybėmis bendrojoje lietuvių literatūros raidoje, dabar dar sunku spresti.

Bet aplamai šiuo požiūriu švaistas nerodo didelio optimizmo. Jis, pavyzdžiui, be entuziazmo stebi dabar užsienyje suklebėjusią, net kelių įvairaus žanro rašytojų pamėgtą gausią "mindaugizmo" literatūrą — "mindaugianą". Karališka karaliaus Mindaugo ir jo laikų tematika jam atrodo jau kiek dirbtinai perpušta, prifantazuota, pasiekusi monotonumo ir net įkyrumo ribas.

Visa amžių, kaip literatas, stovėjęs atokiai nuo tendencinės bei ideologiskai propagandinės literatūros krypčių, švaistas galvoja, kad išvėsių kūryboje kai kada jau be saiko pripilama "nuogo patriotizmo", utilitarizmo ir panašios daugiau publicistinio braižo propagandos — tegu geros ir dar labiau geranoriškos savo intencijomis. Tuo pat metu dažniau pasirodo straispnių ar pareiškimų, nekvepiančių dėmesio ar visai pamiršančių, kad ten, kur stinga brandžios formos, meninio gilumo, estetinio polėkio, tai net ir didžiausia kilniųjų idėjų gausa kūrinio vertės nepakelia. Jam keista, kad dėl tokių literatūrai aiškių tiesų pas mus vis dar ginčijamasi ir net pykštamasi, o kai kurie rašytojai, dailininkai ir ideologai pasiverčia apaštalais ir stengiasi moraliskai diskvalifikuoti skirtingai galvojančius.

Be abejo, tai įdomios temos, tik jau ne laikraščinio ilgio straispniui.

Bet dar viena "tema" mane visuo met žavėdavo, apsilankius švaisto sodybose, ypač antroje, kurią jis įsigijo prieš dešimtmetį. Tai — sodininko aistros, daržininko talentas, gėlių gramatikos meistrystė. Tai darbuotės pusla-

Paukščiai jau traukia į šiaurę

Nuotrauka Vytauto Maželio

Kultūrinė kronika

Baltiškųjų studijų konferencija

Lietuvių, latvių ir estų akademikų — mokslininkų bendromis pastangomis laisvajame pasaulyje buvo suorganizuota Association for the Advancement of Baltic Studies (Baltiškųjų studijų puoselėjimo draugija), sutrumpintai paprastai žymima AABS. Draugija leidžia gerą įspūdį darantį anglų kalba leidinį Journal of Baltic Studies ir laiks nuo laiko organizuoja kruopščiai paruoštas mokslines konferencijas. Siemet jau penktoji tokia konferencija įvyks gegužės 20-23 dienomis Columbia University patalpose, New Yorke. Šias baltiškųjų studijų dienas globoja taipgi Columbia universiteto programa, skirta sovietinių tautybių problemoms nagrinėti.

Siemetinės konferencijos rengimo komiteto pirmininkas yra lietuvis — istorikas prof. Romualdas Misiūnas. Bendroji konferencijos tema "Baltai ir jų kaimynai". Konferencijos darbai vyks šešiose sesijose: visuomeninių mokslų, moderniosios istorijos, viduramžių istorijos, literatūros, kalbotyros ir bibliografijos. Per

tris dienas bus perskaityta nemažai paskaitų, išklausyta simpoziumų, diskusijų ir kt. Konferencijos darbuose dalyvaus apšiai mokslininkų ne vien tik baltiečių, bet ir kitų tautybių iš įvairių pasaulio kraštų. Visose sesijose reikšis ir lietuviai.

Būtų labai gerai, kad paskaitų, simpoziumų ir kitų konferencijos parengimų publikoje lietuvių taipgi netrūktų. Konferencijon jau galima registruotis dabar. Apsistoti ir nakvynės gauti bus galima pačiame universitete. Konferencijon registruojantis, iki balandžio mėn. 15 d. kainos tokios (skliausteliuose pažymėtos kainos, registruojantis po balandžio 15 d.): visa konferencija su dviem užkandžiais ir banketu 55 dol. (65 dol.), visa konferencija, bet be užkandžių ir be banketo 25 dol. (30 dol.), vienos dienos registracija 10 dol. (10 dol.), tikrai generalinė sesija 5 dol. (5 dol.), banketas 20 dol. (25 dol.). Registracijos ir kambarių užsiskymo kortelės galima gauti, rašant šiuo adresu: The 5th Conference on Baltic Studies, 366 86th Street, Brooklyn, New York 11209.

DAILĖS PARODA IR PREMIJOS NEW YORKE

Tradicinė kasmetinė vasario mėn. mūsų dailininkų paroda Kultūros židinyje, New Yorke, siemet vyko vasario mėn. 21-22 d. Tai buvo jau septintoji tokia paroda. Parodos atidaryme pa-

gerbtas ir žymusis mūsų akvarelistas Kajetonas Sklerius, nuo kurio gimimo šiemet sueina 100 metų (mirė 1932 m.). Kalbėjo ir Jonas Jurašas, nušviesdamas tėvynėje pavergtą lietuvių dailininko dailę.

Parodoje premiją už tautinę tematiką gavo skulptorius Vytautas Kašuba. Ši LB New Yorko apygardos valdybos apšiai (100 dol.) paskirta už kūrinių "Mindaugas karalius". Tradicinio meno premija teko Onai Paškevičiūtei. Mažesnės premijos bei auksio, sidabro ir bronzos medaliai teko dar Elenai Urbaitytei, Vidai Krištolaitytei ir Irenai D. Griežei. Dar kiti ir jaunimas apdovanoti garbės pažymėjimais.

VIKTORO PIVONO ROMANAS VOKISKAI

Vokiečių literatūrinės periodikos puslapiuose šiuo metu Europoje recenzuojamas lietuvių Viktoro Pivono romanas "Das Ende der Suche nach dem verlorenen Samovar" (Prarasto samavaro ieškojimo pabaiga). Romaną (300 psl.) išleidusi jau iš senų laikų gerą vardą turinti Insel Verlag leidykla. Iš tų recenzijų sužinome, kad Viktoras Pivonas yra gimęs 1933 m. Kybartuose. Jo tėvas buvęs lietuvis ūkininkas, o motina lenkiškos didikų giminės. 1940 metais šeima su mažuoju Viktoru išvažiavo Vokietijon. Būsimasis rašytojas pokario metais ten studijavo mediciną, psichologiją, ekonomiką, kol 1973 metais pasuko vien literatūron. Čia minima pirmajam jo romane pasakojama kunigaikščio Rodinec istorija, prasidedanti rusų revoliucijoje, besitęsianti nepriklausomoje Lietuvoje ir nuoty-

VISAI KAIP STALINO LAIKAIS

Neseniai Maskvoje pasibaigusiame XXV komunistų partijos suvažiavime, kaip jau Sovietijoje įprasta, turėjo kas nors partijai nusilenkti rašytojų, kompozitorių ir kitų intelektualų vardu. Nuo pat Sovietijos pradžios šiu "atstovų" kalbos būna lygiai to paties kompozicinio trafareto: pirmiausia giriamasi, sakysim, rašytojų laimėjimais, paskui puolami ir žadami sunaikinti visokie nuo partinio kelio nukylėdėliai ir finale žadama visas savo kūrybinės galios aukoti partijai. Ypač šio pastarojo suvažiavimo rašytojų, muzikų ir pan. vardu tariami žodžiai skambėjo visai lygiai taip, kaip Stalino garbinimo laikais. Štai tik pradžia ir pabaiga rašytojų "vardu" kalbėjusio G. Makarovo:

"Draugai! Gilus, išmintingas, pasižymintis leninine dabarties analize draugo Leonido Brežnevo pranešimas kupinas didžiulės įkvepiančios energijos. Tarsi laidas šį energiją siūbtelejo į žmonių širdis, keldama juos į darbą ir žygius. Iš visų šalies kampečių mūsų darbo draugai siunčia mums suvažiavimo delegatus, priesakus pranešti jums, brangus Leonidai Brežnevai, TSKP Centro Komitetui, visiems delegatams, kad rašytojai, kaip ir visi tarybiniai žmonės, pergyvena šiomis dienomis nepaprastą pakilimą, jaučia ypatingą iškilingumą ir dirba labai entuziastingai. Rašytojai iš visos širdies dėkoja Partijai, Centro Komitetui už labai gerą, įkvepiantį jų darbo įverti-

kingoje pokario Europoje. Viktoro Pivono romano puslapiai lytomis makabriški, vietomis viriški, perpinti groteska ir satyra. Visa tai, anot vokiečių kritikų, rašytojas dėsto be jokio apsunčinančio patoso, gražiai pasilikdamas tik atokaus pasakotojo rolybę.

LIETUVIŠKOS MELODIJOS KULTŪRINĖJE VAKARONĖJE

Ateinančios savaitės Jaunimo centro kavinės kultūrinė vakaronė Chicagoje yra skirta grynai lietuviškųjų melodijų grožiui. Jas dūdelėmis ir kanklėmis gros Balys Pakštas, Vincas Vaitkevičius, Rūta Pakštaitė ir Rita Dapkutė. Kanklininkams vadovauja Emilija Pakštaitė. Vakaronė penktadienį (kovo 19 d.) 7 val. 30 min. vak.

JUOZO MELIULIO PARODA

M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, vakar atidaryta paroda vyks iki kovo 21 d. imtinai. Atidara vakarais, šeštadieniais ir sekmadieniais ir dieno-

nimą, už nuolatinį rūpinimąsi jais, tarybine literatūra (Plojimai)" [...]

"Brangūs draugai! Leiskite užtikrinti TSKP XXV suvažiavimą, kad tarybiniai rašytojai, visi meno veikėjai, kaip ir anksčiau, bus išikimi, karšti partijos, jos lenininio Centro Komiteto pagalbininkai, be galo visiems laikams atsidavę komunizmo idėjoms

(I'gi plojimai)" (Literatūra ir menas, kovo 6 d.).

Jeigu šitai rašytojų, kompozitorių ar mokslininkų vardu kas nors viešai prisiekintų ištikimybę partijai šios vasaros respublikonų ar demokratų partijų konvencijose, tai juoktųsi spaudoje ir kitur visa Amerika. Žinoma, juokiasi iš tos tarybinės "normalybės", iš savo rašytojų, "atstovo" kalbų ir sovietiniai piliečiai, bet tik giliai širdyje.

A T V E R A S
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

**ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ
SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ**

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą
ir geriausias pirkimo sąlygas

**Atvykite pamatyti
naują mažą Chrysler** *Cordoba*
ekonomiška iki 22 mylių galionu

Cordoba 2-Door Hardtop

Sutaupysit iki \$2,300.00 pirkdami 1975 metų Chrysler ar Plymouth.

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 7-1515
Seniausias automobilių pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 50 metų.

**COSMOS PARCELS EXPRESS
CORP.**

Licensed by VNESHPOSYLTORG

Gerai pažįstama firma, kuri, per daugelį metų
skubiai ir tiksliai patarnauja
savo skaitlingą klientūrą, siunčiant

**DOVANAS-SIUNTINIUS Į LIETUVĄ, LATVIJĄ,
ESTONIJĄ, UKRAINIJĄ ir t. t.**

GAVEJAS NIEKO NEMOKA.
TOKSTANCIJAI KLIENTŲ PATENKINTI
VISI SIUNTINIAI APDRAUSTI.
GARANTUOTAS SKUBUS IR TIKSLUS PRISTATYMAS.

Visuose mūsų skyriuose rasite didelį kiekį įvairių aukštų
kokybės prekių prieinamomis kainomis.

Informacijų ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausiojo
įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

**COSMOS PARCELS EXPRESS
CORP.**

488 MADISON AVENUE
(tarp 51 ir 52 gatvės) FLOOR 21st
NEW YORK, N. Y. 10022
Tel.: (212) 758-1150/1

SKYRIAI:

APPLE-VALLEY, Minn. 55124 — 7707 147 St.	Tel.: 612-432-7083
NEW YORK, N. Y. 10003, 45 Second Avenue	Tel.: AL 4-5456
NEW YORK, N. Y. 10011, 135 W. 14th Street	CH 3-2583
SO. BOSTON, Mass. 02127, 339 West Broadway	268-0086
BUFFALO, N. Y. 14206, 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
CHICAGO, Ill. 60622, 2222 West Chicago Avenue	BR 6-6366
CHICAGO, Ill. 60629, 2501 West 69 St.	WA 5-2737
CLEVELAND, Ohio 44134, 5879 State Road	884-1738
FORT WAYNE, Ind. 46808, 1807 Beimeke Rd.	Tel. 432-3402
IRVINGTON, N. J. 07111, 762 Springfield Avenue	ES 2-4685
GREAT RAPIDS, Mich. 49504, 636-38 Bridge St. N. W.	GL 8-2256
HARTFORD, Conn. 06106, 518 Park St.	248-9473
LAKEWOOD, N. J. 08701, 241 Fourth St.	FO 3-8569
LOS ANGELES, Calif. 90022, 960 S. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
NEW HAVEN, Conn. 06511, 1329 Boulevard	LO 2-1446
NEWARK, N. J. 07106, 698 Sanford Avenue	373-5783
PASSAIC, N. J. 176 Market Street	GR 2-6357
PATERSON, N. J. 07505 — 60 Broadway	Tel. 345-2028
PHILADELPHIA, Pa. 19122, 1214 N. 5th St.	Tel. PO 3-4818
PHILADELPHIA, Pa. 19141 — 4925 Old York Rd.	Tel. GL 5-9596
PITTSBURGH, Pa. 15203, 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
SAN FRANCISCO, Calif. 94115, 1826 Divisadero St.	FI 4-1571
TRENTON, N. J. 08620 — 4 Quay Court	Tel.: 609-585-4867
WATERBURY, Conn. 905 Bank Street	PL 6-6766
WOODHAVEN, N. Y. 11421, 94-08 Jamaica Ave.	Tel. 441-4712
WORCESTER, Mass. 01610, 144 Millbury Street	SW 8-3888
IRVINGTON, N. J. 07111, 1082 Springfield Avenue	374-6446
YOUNGSTOWN, Ohio 44503, 309 W. Federal Street	RJ 3-0446

1976 M. EKSURSIJOS Į LIETUVĄ

- # 2 Gegužės 10 — iki gegužės 19
- # 3 Gegužės 16 iki gegužės 24
- # 4 Gegužės 31 iki birželio 15
- # 5 Birželio 14 iki birželio 29
- # 6 Birželio 28 iki liepos 12
- # 7 Liepos 5 iki liepos 19
- # 8 Liepos 12 iki liepos 26
- # 9 Liepos 19 iki rugpjūčio 2
- # 10 Rugpjūčio 9 iki rugpjūčio 23
- # 11 Rugpjūčio 16 iki rugpjūčio 30
- # 12 Rugpjūčio 23 iki rugsėjo 7
- # 13 Rugsėjo 20 iki rugsėjo 28
- # 14 Spalio 4 iki spalio 18
- # 15 Spalio 11 iki spalio 19
- # 16 Lapkričio 1 iki lapkričio 9
- # 17 Gruodžio 7 iki gruodžio 15
- # 18 Gruodžio 20 iki sausio 4

Maskva, Vilnius (viena savaitė)	\$ 700.00
Maskva, Vilnius (viena savaitė)	760.00
Maskva, Vilnius, Ryga	931.00
Maskva, Vilnius, Roma	1180.00
Maskva, Vilnius, Ryga, Leningradas	1051.00
Maskva, Vilnius, Roma	1160.00
Maskva, Vilnius, Šveicarija	1206.00
Maskva, Vilnius, Ryga, Leningradas	1051.00
Maskva, Vilnius, Roma	1160.00
Maskva, Vilnius, Šveicarija	1206.00
Maskva, Vilnius, Ryga	1061.00
Maskva, Vilnius (viena savaitė)	760.00
Maskva, Vilnius, Ryga	931.00
Maskva, Vilnius (viena savaitė)	760.00
Maskva, Vilnius (viena savaitė)	677.00
Maskva, Vilnius (viena savaitė)	677.00
Maskva, Vilnius, Ryga	876.00

KAINOS PADUOTOS YRA NUO NEW YORKO ARBA BOSTONO — NUO CHICAGO REIKIA DAR PRIDėti \$19.00

VISAS GRUPES LYDYS PATYRĘ VADOVAI. VISOS GRUPES BUS 1 DIENĄ VEZAMOS Į KAUNĄ, TAIP PAT IR Į TRAKUS 1/2 DIENOS

Lietuvių ekskursija į Meksiką — 7 dienos — tik \$300 (po du į kambarį).
Išvyksta gegužės 1, 1976

SKUBKITE REGISTRUOTIS — VIETŲ SKAICIUS RIBOTASI

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Tel. (312) 238-9787

Air fares subject to change and/or government approval.

Taip pat darome dokumentus giminių iškvietimui į Ameriką pasisvečiuoti.

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL., 60625. TELEF. 925-5988

MADRIDO LIETUVĖ PASAKOJA

JUOZAS PRUNSKIS

Marija ir Adomas Varnai turėjo daug džiaugsmo, susilaukę gimnaitės Olgos, dukters Varnienės vyriausios sesers Jadvygos Kuraitytės. Olga nuo pat mažens gyvena Ispanijoje. Niekada Lietuvos nemačiusi, bet iš motinos pasakojimų — pamilusi.

Jos motina dar prieš pirmąjį pasaulinį karą iš Lietuvos, iš Pušynės dvaro, Raseinių apkr., nuvyko studijuoti medicinos Genevoje. Ten susipažino su konservatorijoje studijavusiu jaunuoliu ir ištėkėjo. Šeima buvo apsigyvenusi Paryžiuje ir Nioje, kur tėvas dainuodavo koncertuose, bažnyčiose. Paskiau darbo sąlygos jį šeimą nuvedė į Ispaniją. Čia ir užaugo ši jų dukterė Olga su dar keturiomis seserimis ir broliu. Šeimai gyvenant užsieniuose, mergaitės gerai išmoko svetimų kalbų, ir dabar dvi sesutės — Irena ir Laura — dirba vertėjomis Jungtinėse Tautose, Genevoje, o Olga tarnauja Ispanijos turizme.

— Kaip jums patiko gyvenimas Ispanijoje? — paklausiau Olga, viešninę pas Varnus.

— Labai. Ispanai yra malonūs, prielankūs, švetingi ir kitataušiams. Prie karaliaus Alfonso XIII buvo ramūs, taikūs laikai. Vėliau, 1931 m., karalius buvo paprašytas su šeima išvykti į Romą ir buvo įsteigta respublika. Tai buvo didelis nuostabus laikas. Taikiu būdu. Ir nuo to laiko jau pradėjo rasti neramumų. Tai bažnyčia kur padėga, tai kokią vienuolę nužudo, bet taip vis dar negausiai. Viskas įsisūbavo 1936 m., kai kilo civilinis karas.

Gyvenau tada Madride, ištėkėjusi už ispanų gydytojo De Castro Cabrera. Jis buvo labai nuostabus žmogus, visi drauge eidavome į bažnyčią. Jo sesuo buvo Madride vienos parapijos katalikų akcijos prizininkė, o karui pasibaigus įstojo į karmeličių vienuolyną.

— Kaip pergyvenote revoliuciją?

— 1936 m. liepos 18 d. sužinojome, kad Afrikoje Franko sukilimo. Iš karto miestuose kurie šalininkai buvo stipresni, tie paėmė valdžią. Liepos 19 d. jie ejo kautynės Madrido gatvėse, o liepos 20 komunistų milicininkai areštavo mano vyrą. Nuvežė į raudonųjų čekos būstinę. Ten jau rado areštuotą vienuolę, kurios vienuolynas buvo padegtas ir ji buvo pabėgusi. Į tą būstinę atėjo vienas to kvartalo vyresnysis, kurio vaikus buvo gydes mano vyras. Tas pareigūnas pasakė: „Duokite man tą daktarą, aš pats jį nušausiu“. Jam ir perdavė mano vyrą. Jis mano vyrą išsivežė ir iš dėkingumo už patarnavimą šeimai paleido, perspėdamas, kad negrįžti į namus, nes gali tikrinti. Vyras turėjo slapstytis iki kovų pabaigos, o mūsų namus vis pakartotinai atėdavo raudonieji milicininkai, darė kratas, klausinėjo, kur vyras.

Madrido Parque del Oeste ir prie kapinių raudonieji žudė mases žmonių. Paleidome gandą, kad ir mano vyras ten buvo nužudytas.

Nuolatinio pavojaus grėsmėje, nuėjau į Švedijos pasiuntinybę,

kuri tada ėjo ir Lietuvos atstovybės pareigas. Gavau dokumentą, kad esu Lietuvos pilietė. Tą dokumentą įdėjusi į rėmelius pritvirtinau prie durų, ir raudonieji milicininkai liovėsi mus kratę ar lanke. Prisisiūvau mažą Lietuvos vėliavėlę prie savo krūtinės ir galėjau laisvai vaikščioti Madride. Vyras slapstėsi pas draugą gydytoją, bet jis vienu metu pranešė, kad jų namo viršutiniame aukšte komunistai darė kratą, rado pasislėpusį kunigą ir jį nužudė. Gali daryt krata ir pas tą gydytoją ir mano vyrą nužudė. Nuėjau pas vieną pažįstamą kairiųjų advokatą, kuris davė falsifikuotus dokumentus. Vyras sėdo į traukinį, nakčia, o lempa vagone tyčia sudaužė, kad jo nepastebėtų, ir taip nuvyko toli į Almeriją.

Aš dar pasilikau Madride. Vieną dieną pas mane atėjo vieno kunigo motina ir pasakė, kad jos sūnų išleis iš kalėjimo, bet jei jis pasiliks laisvėje, sutiks kokią komunistą gatvėje ir jos sūnų nušaus. Paprašė priglauti mano namuose, kuriuos dabar saugo dokumentas, kad esu Lietuvos pilietė. Sutikau tą kunigą gelbėti. Jis ir išgyveno mūsų bute porą mėnesių, kol gavo Tarpautinio Raudonojo Kryžiaus dokumentus ir galėjo išvykti į Prancūziją. Jo vardas Jose Collado. Dabar jis yra didelės Šv. Jono bažnyčios klebonas Madride.

Mano vyras su keliais kitais besislapstančių per Sierra Nevada kalnus, amžinu sniegu nuklotus, naktimis perbėgo į Granadą, kuri jau buvo išlaisvinta iš komunistų.

Madride buvo baisu. Netoli mūsų buvo seselių vienuolynas. Komunistai išvarė seses ir padegė vienuolyną. Komunistai naktimis gaudė įtariamus ir šaudė, žudė. Visoje Ispanijoje išžudė daugiau kaip milijoną žmonių. Iš mano vyro giminių komunistai nužudė 38 žmones. Vien Požoblanco mieste, Kordoboje, komunistai suareštavo tuos 38 vyrų giminių ir daug kitų, nuvežė juos į Valencijos miestą traukiniu ir ten paršo akmenis po kaklu ir nuskandino jūroje. Taip paskandino kelis šimtus iš to miesto — Požoblanco.

Pradžioje komunistai areštavo ir sodindavo kalėjimui, o

Olga A. de Castro

vėliau — masiškai žudė. Komunistai nužudė ir kunigą, kuris mus sutuokė.

Nežinau ir kaip su manimi būtų įvykę, bet su trimis mažomis dukrelėmis pabėgau į Almeriją, slapta pasimačiau su vyru. Iš ten, negalėdama pasiekti saugios vietos, nuvykau į Valenciją, kur Tarpt. Raudonasis Kryžius įsodino ir prancūzų laivą ir nuvežė į San Sebastianą, kuris jau buvo išlaisvintas nuo komunistų. Čia atvyko ir vyras, gavo tarnybą. Deja, 1960 m. vyras mirė širdies ataka ir aš tris dukras ir du sūnus patį išauginau ir išmokslinkau.

— Kaip dabar gyvenimas prie naujo karaliaus?

— Dabartinis Franco įpėdinis Juan — Carlos I. Jis yra Alfonso XIII vaikaitis, gerai pasiruošęs ir rimtas. Jo žmona graikė, augina dvi mergaites ir sūnų. Ministrų kabinetas parinkti europietiški, išlavinti, paruošti žmonės. Palaipsniui įveda demokratiją.

— Kaip saugus kraštas nuo komunistų?

— Ispanai jau turėjo progos pažinti komunizmą. Komunistų ten mažai ir jie neturi laisvės. Komunizmo ispanai nenori.

— Koks ekonominis gyvenimas?

— Gyvenimo standartas nuolat kyla. Dirbant turizme, man tenka važinėti po Prancūziją, Vokietiją, Šveicariją, Angliją, ir matau, kad Ispanija progrose neatsilieka. Žmonės turi televizijas, šaldytuvus, automobilius, pakankamai maisto. Pilnos krautuvės prekių, pilnos kavinės žmonių. Kas nori dirbti, jokio vargo nemato. Darbininkai gerai uždirba.

— Ar teko Ispanijoje sutikti lietuvių?

— Mano vaikystėje buvo atvykęs iš Lietuvos dėdė Kuraitis, jo

duktė, pora kitų lietuvių. Dėdė bandė vystyti prekybą su Ispanija: atsiuntė vagoną grybų, paskiau atsiuntė daug šerių ir mano tėvas juos išpardavė.

Sutikau Ispanijoj dar porą lietuvių kunigų salesiečių. Kartą iš nepriklausomos Lietuvos buvo atvažiavusi ekskursija. Be to — pabėgęs nuo bolševikų, pravažiudamas Madridą, buvo mūsų šeimą suradęs kun. J. Prunskis. Tai ir viskas.

— Ka galėtumėte pasakyti apie Ispanijos moteris.

— Visos moterys eina į mokyklą. Mokyti Ispanijoje lengva — gauna valstybės paramą. Daugelis moterų dirba, net ir policininkių moterų yra. Jei kas apie Ispaniją blogai kalba, tai ar perdėjimas, ar pavydas. Sakau tiesą, Ispanijoje gyvenimas geras.

— Koks jūsų darbas Ispanijoje?

— Dirbu turizmo informacijoje. Rašau spaudoje apie turizmą, apie filmus. Taip pat rašau — Kaip religinis gyvenimas Ispanijoje?

— Gyvas. Žinoma, pasitaiko tarp jaunimo ir vėsenių, bet apylamai — Ispanija religinga. Šeima visų branginama, tradicinė. Tur būt, visuose Ispanijos miestuose bažnyčių durys yra lentos su auksinėmis raidėmis išrašytomis vardais tų žmonių, kuriuos komunistai toje apylinkėje išžudė.

— „Herald Tribune“ Europos laidai Paryžiuje. Be to, esu baigusi psichologijos studijas ir privačiai dirbu konsultacijos srity.

— Kokie išpuoliai Amerikoje?

— Amerikoje esu jau trečiu kartą. Šia šali branginu ir randu daug gero. Atvažiavau JAV 200 m. sukakties proga ir turėjau laimės dalyvauti Lietuvos nepriklausomybės minėjime Chicagoje. Man labai patiko choro ir solistės dainos, visa programa didinga, valdžios atstovų pareiškimai išpuilingi. Pradėjusi Vasario 16 minėjimu Chicagoje, važiuosiu į Houston, kur dalyvausiu didesniame JAV 200 m. sukakties minėjime, į kurį žada atvykti ir Ispanijos ministras.

Klausama apie dabar atsirandančius neramumus Ispanijoje, ji suminėjo, kad tai suprantama, kada iš griežtesnės Franco santvarkos einama demokratijos kryptimi. Be to, yra baskų ir kitų nacionalinių sentimentai ir siekliai, pagaliau — komunistų agitatoriai irgi stengiasi panaudoti kiekvieną progą. Tačiau apskirtai Ispanijos ateitis viltinga, ypač kai bus turimi prieš akis ir socialinių reformų reikalai.

Trys sesutės Kuraitytės šio šimtmečio pirmais metais Petrapių, pasipuošusios tautiniais drabužiais. Iš kairės: Marija (dabar — Varnienė), Stasė (mirusi) ir Jadvyga (Olgos motina, mirusi).

MŪSŲ VEIKLA

— Lietuvos Dukterų dr-jos naujoji valdyba pasiskirstė pareigomis: pirm. Danguolė Valentinaite; 1-oji vicepirm. — I. Seniūnienė; 2-oji vicepirm. — V. Brazdiūnienė, ižd. Petronėlė Seniūnienė, sekr. Pr. Masilionienė; c.v. pareigūnė vyr. seniūnė M. Weberienė, narių globėja Genovaitė Bielskienė; namų adm. J. Kolienė; vaišių pareng. J. Grybauskienė, parengimų vadovė — Aldona Kaminskienė ir Rūta Spurgienė; lot. vadovė — Danutė Augienė; narė N. Rauckienė.

Lietuvos Dukterys dabar turi dvi „importuotas“ visuomenininkes. D. Valentinaite prieš eilę metų atvyko iš Argentinos, o P. Seniūnienė iš Grand Rapids, Mich. Pažinojusieji Danguolę Argentinijoje, pasakoja, kad ji esanti ryžtinga, draugiška ir mokanti sugyventi, kukli ir nemėgstanti veržtis pirmą. Nuo pat m. 1960 J. Valentinaite vaidino scenoje (jos tėvas aktorius), dainavo choruose, veiklė skautė ir skaučių vadovė. Baigusi lit. mokyklą, joje pati mokė. Chicagoje žavėjosi Lietuvos Dukterų dr-jos pasiūlymu daryti.

P. Seniūnienė buvo nepaprastai veikli Grand Rapids.

Valda Šiugždaitė

— Balzeko Lietuvių Kultūros Muziejaus Moterų Vieneto naujo kambario atidarymas bei a.a. Juzės Augustaitės — Vaičiūnienės pagerbimas įvyko sekmadienį, kovo 7 d., muziejaus patalpose. Gausių skautų, šaulių, muziejiaus narių ir svečių būrį sveikinimo muziejiaus prez. St. Balzekas, jr.; jis džiaugėsi moterų vieneto bei daugelio lietuvių nuolatine parama muziejui. Moterų kambario įrengimo ir priėmimo komiteto pirm. Janina Marks nuosirdžiai dėkojo visiems talkininkams, atliekantiems šį didelį užsimojimą, išvardindama daugiausia prisidėjusius asmenis: Mariją Krauchunienę, M. Mankienę,

GERA NAUJIENA ŠEIMININKĖMS

Izabelė Sinkvičiūtė, LITHUANIAN COOKERY. Vertė Laima Kurpis. Spaudė Pranciškonų spaustuve Brooklyn, N. Y., 1976 m., 317 psl. Knyga gaunama pas platintojus.

Autorė įžanginiame žody pasako, kad knyga „LITHUANIAN COOKERY“ skiriama jaunoms šeimnininkėms. Šios didelio formato knygos turinys suskirstytas į daugelį skyrių ir poskyrių. Įvade randama nemažai medžiagos apie gero ir balansuoto maisto reikšmę žmogaus organizmui. Atskirai duodama žinių apie cheminę būtinų žmogui produktų sudėtį (vitaminai, mineralai, proteinai, kalcijai ir kt.). Čia pateikiama išsami lentelė, kurioje gramais pažymėta, kiek kurio maisto produkto turi reikalingų dalių. Tai gana paranku, kai čia pat vietoje, ir nereikia duomenų ieškoti kitur. Įvade taip pat duodama patarimų apie kasdieninį stalo padengimą ir jo paruošimą išskirtiniais atvejais, švenčių metu.

Kiekvienas skyrius gausus receptais. Įvairūs užkandžiai, mėsos, daržovės, žuvys, silkės, sriubos su įvairių įvairiaisiais, sveikatai naudingais priedais. Nema-

žas sriubų skyrius, kuriame šio patiekalo mėgėjams yra didelis pasirinkimas. Taip pat patrauklūs žuvų — silkų receptai ir jų paruošimas. Maisto pagaminimas lengvas ir nesudėtingas. Visa tai sudaro šios knygos turinį ir vertę.

Svorio vienetai duodami nevienodai ir nesilaikoma vienos sistemos: kai kur receptuose uncijos, svarai, kitur gramai ar šaukštai, šaukšteliai, puodeliai. Neturint po ranka svarstyklų, patogesnė priemonė — šaukšteliai, puodeliai. Čia gera būtų palyginamoji lentelė, parodanti, santykių tarp gramų ir uncijų. Juk dabar eina prie metrinės sistemos.

Ne viur receptuose nurodyta tiksli kepimo temperatūra — pasakyta tik: „low, medium ir hot oven“. Tik pradžioje knygos paaiškinta: „low — 300 laips. F., medium — 350 laips. F., hot — 400—450 laips. F. Tačiau nepatyrusioms šeimnininkėms pravartus atskumas ir tikslumas. Be to, dar gali kilti abejojimas, ar baking powder ir baking soda yra vienodo stiprumo milieliai, tešlai pakilti, ar kuo nors skiriasi. Knygoje skiriamas nepažymėtas. Valgių pavadinimai duodami

Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus banketo rengimo komitetas svarsto pasuktiniuosius pasiruošimus banketui (kovo 21 d. Ritz Carlton viešbuty). Iš k. E. Katauskienė, O. Paprotienė, (rezoliucijų pirm.), M. Mankienė, A. Žuniėnė, I. Balzekienė, F. Jušienė ir P. Bardinė.

abiem kalbom (tik kai kur vien angliskai). Terminai įvairuoja. Ta surasti kulinarijos žodyne geriausia ir tiksliausia atitiktinė. Tačiau kalbiniai reikalai bei terminai geriau palikti specialistų ir pačių šeimnininkių susitarimui. Žinoma, praverstų ir žodynėlis abiem kalbom. Tai vis neesminės pastabos.

„Lithuanian Cookery“ knyga verta dėmesio. Ji naudinga ir pravers ne tik jaunoms, bet ir vyresnėms — patyrusioms šeimnininkėms. O.R.

E. Katauskienė, I. Norbutienė, P. Vaitaitienė, Albertas ir Lucille Gasko, Aldona Oliene, F. Jušienė, O. Pankienė, O. Paprotienė, A. Prūsienė, D. Marder - Prusytė V. Noreiką, J. Kasakaitį, K. Baltramaitį ir dr. V. Sruogienę, M. Krauchunienę kalbėjo apie lietuvių moters rolę per šimtmečius, sustodama ilgiau prie a.a. Juzės Vaičiūnienės biografijos, išvardindama jos pagrindinius leidinius; dėkojo J. Vaičiūniui už suteiktą medžiagą muziejui. J. Vaičiūnas džiaugėsi J. Marks idėja bei jos įgyvendinimu; džiaugėsi saugia vieta savo motinos rankraščiui bei kitiems eksponatams. Moterų vieneto pirm. M. Mankienė pakvietė Lietuvos generolės J. Daužvardienę perkirpti kaspiną ir oficialiai atidaryti naują moterų vieneto kambarį.

— Marija Krauchunienė, pakviesta į Niles Township aukšt. mokyklą, kovo 3 d. kalbėjo apie Lietuvą, jos kultūrą, istoriją, politinę padėtį, bei lietuvių įnašą JAV-ėse. Kalbėta keturių klasių studentams. Vienas iš mokyklos mokytojų pastebėjo, jog būdamas DAINAVOS ansamblio parengime, matė žiurovų tarpe vaikčius, sekančius kiekvieną veiksmą scenoje, parodančius gerą lietuvių kalbos žinojimą. Pašaliniam asmeniui — tai didelė staugmena, matant jaunimą kalbantį gerai bent dviem kalbom.

— Dail. Valdos Šiugždaitės dailės kūrinių paroda (1-oji Chicagoje) bus atidaryta kovo 26 d. 7:30 v.v. Jaunimo centre. Valda gimė vakarinėje Prūsijoje, o karo metu jos tėvai gyveno įvairiose Vokietijos vietose. Po karo ilgiau apsisistėjo Dillingeno, Schwabisch — Gemunde pabėgėlių stovyklose. Valda baigė Vasario 16 gimn. 1960 m. JAV-ėse gyveno Waterbury ir Los Angeles. Ištėkėjusi už aiuri kilmės amerikiečio, gyvena kartu su sūnumi Ohio. Meną studijavo Marion Ohio valst. universitete. Columbus Ohio valst. universitete gilino studijas. Marion universitete dėsto tapybą. Valdos mėgiamausi tapybos darbai yra aliejiniai dažų gamtovaizdžiai, gelės (abstraktas), vandeninių spalvų vaizdai ir kit. Tapybos parodų yra suruošusi Toronte (5) lietuviams ir Windsore (2) kanadiečiams, taipgi Marion universitete. Chicagoje bus įstatyti 63 darbai. Yra laimėjusi premijų. Dalyvavo ir Clevelande (3 kartus) lietuvių dailininkų parodose.